

MUUTTUUKO MAAILMA PAREMMAKSI?

ANNA TIEDON MUOKATA MAAILMANKUVAASI

MUUTTUUKO MAAILMA PAREMMAKSI?

ANNA TIEDON MUOKATA MAAILMANKUVAASI

Tämän kirjan on tuottanut Yhdistyneiden kansakuntien kehitysohjelma UNDP. UNDP toimii 170 maassa ja alueella köyhyyden poistamiseksi, eriarvoisuuden vähentämiseksi, maapallon suojelemiseksi, rauhanomaisten yhteiskuntien edistämiseksi ja maiden tukemiseksi kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Lisätietoa on saatavilla osoitteessa undp.org/fi/finland.

Muuttuuko maailma paremmaksi? -kirjan ensimmäinen painos julkaistiin vuonna 2005. Tämä on kirjan kahdeksas painos, jota on päivitetty ja muokattu. Kirjan on kirjoittanut Maja Åström yhdessä UNDP:n Pohjoismaiden toimiston kanssa. Edellinen painos kirjoitettiin yhteistyössä Staffan Landinin ja Mikael Botnen Diamantin kanssa.

Muuttuuko maailma paremmaksi? on tuotettu ulkoministeriön tuella.

MUUTTUUKO MAAILMA PAREMMAKSI?

Tekijänoikeudet: YK:N KEHITYSOHJELMA UNDP

Teksti: Maja Åström, Staffan Landin, Mikael Botnen Diamant ja UNDP:n Pohjoismaiden toimisto. Suomenkielisen painoksen tarkistus sekä sivut 15, 59 ja 62: ulkoministeriö.

Graafinen profiili: 14 Islands AB

Painoksen suunnittelu: Kristina Lemos, Brizzo

Kuvat: UNDP, UN Photo, UN Women

Paino: Grano Oy, Vaasa, 2024

FSC-sertifioitu paperi ja kasviöljypohjainen painoväri.

Painettu julkaisu on kierrätyskelppoinen.

SISÄLLYS

MUUTTUUKO MAAILMA PAREMMAKSI?	4
#1 PARADIGMAN MUUTOS	6
Onko kuvasi maailmasta oikea?	7
Mitä on kehitys?	10
Maailman muutos kahdessa vuosisadassa	13
#2 TILANNE MAAILMASSA	20
Kestävän kehityksen tavoitteet	21
#Nopoverty	26
#Zerohunger	30
#Health	32
#Education	38
#Peace	44
#Genderequality	46
#Tech	50
#Climateaction ja #Nature4life	54
Kansallinen apu edistää kehitystä	62
#3 TULEVAISUUS EDELLYTTÄÄ TOIMIA	64
Peli voitetaan usein toisella puoliajalla	65
Lisätietoa maailman kehityksestä	74
Lähteet	77

MUUTTUUKO MAAILMA PAREMMAKSI?

MUUTTUUKO MAAILMA PAREMMAKSI? Tähän kysymykseen on monia vastauksia. Monet meistä elävät pidempään, terveimpinä ja rikkaampaa elämää. Elämäntapamme aiheuttaa kuitenkin maapallolle suurta kuormitusta, ja sodat, konfliktit ja pandemiat ravistelevat maailmaamme.

Syyskuussa 2015 YK:n jäsenvaltiot hyväksyivät kestävän kehityksen toimintaohjelman, josta käytetään nimeä Agenda2030. Siihen sisältyy 17 kestävän kehityksen tavoitetta, jotka on määrä saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Kyseessä on kunnianhimoisin kestävän kehityksen ohjelma, jonka maailma on koskaan nähnyt. Agenda2030 -ohjelman hyväksymistä edelsivät useiden vuosien neuvottelut ja keskustelut, joissa kuultiin eri taustoista ja eri puolilta maailmaa tulevia ihmisiä. Tavoitteet koskevat meitä kaikkia ja muodostavat toimintasuunnitelman, jonka päämääränä on saavuttaa kestävä kehitys sekä ihmisten että maapallon kannalta vuoteen 2030 mennessä. Agenda2030-ohjelman myötä olemme kaikki sitoutuneet vähentämään köyhyyttä ja eriarvoisuutta, suojelemaan luontoa ja ekosysteemejä, ratkomaan ilmastokriisiä ja edistämään vapautta ja oikeudenmukaisuutta kaikkien hyväksi.

Kestävän kehityksen tavoitteet sisältävät kaikki kolme kestävän kehityksen ulottuvuutta: sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen. Tämä tarkoittaa, että meidän ei pitäisi pyrkiä vain kohti taloudellista kehitystä, vaan huomioida sosiaalinen ja ympäristön hyvinvointiin liittyvä kestävyys aivan yhtä tärkeinä. Tämä tarkoittaa

myös sitä, että kehityksen on toteutettava oikeudenmukaisin ehdoin: emme jätä ketään jälkeen emmekä käytä luonnonvaroja enemmän kuin planeettamme kestää.

Nyt kun Agenda2030-ohjelman toteutus on edennyt puoliväliin, yksi asia on selvä: maailma ei ole oikealla tiellä. Koronaviruspandemian ja Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan sosiaaliset ja taloudelliset seuraukset ovat muuttaneet vaivalla saavutetun edistyksen takaiskuiksi ja historialliseksi taantumaksi ihmiskunnan kehityksessä. Konfliktit pitkittyvät, ilmastoon liittyvät muutokset lisääntyvät, demokratia taantuu ja monet maat painivat suurten talousongelmien kanssa.

Nämä ovat vaikeita aikoja monille ihmisille ympäri maailmaa. Haasteita on paljon – mutta niin on myös ratkaisuja. On tärkeää muistaa, että ennen pandemiaa maailmassa oli saavutettu ennennäkemätöntä edistystä vuosikymmenten ajan. Maailmanlaajuinen eriarvoisuus oli vähentynyt henkeä kohti laskettujen tulojen osalta, keskimääräistä elinikää oli saatu pidennettyä ja digitaalisen teknologian kehityksessä oli saavutettu suuria harppauksia. Koskaan aiemmin maailman historiassa ei ole saavutettu näin suurta ja nopeaa edistystä ihmisten terveydessä, koulutuksessa ja elintasossa.

Tämä osoittaa, että muutos on mahdollinen. Tiedon saaminen kohtaamistamme haasteista on ensimmäinen askel kohti kykyä tarttua toimeen. Kestävän kehityksen tavoitteilla asetetaan suuntaviivat kaikkien kannalta kestäväälle ja oikeudenmukaiselle maailmalle. Nyt on meidän kaikkien tehtävänä varmistaa, että tavoitteet toteutuvat.

#1

PARA-
DIGMAN
MUUTOS

ONKO KUVASI MAAILMASTA OIKEA?

Vastaako maailmakuvasi todellisuutta? Mitä oikeastaan tiedät maailman kehityksestä – muuttuvatko asiat maapallolla huonompaan vai parempaan suuntaan?

PANDEMIOISTA, SODISTA JA ilmastokriisistä huolimatta olemme edistyneet huomattavasti viimeisten 200 vuoden aikana. Keskimääräinen elinikä on kasvanut, lapsikuolleisuusluvut ovat laskeneet ja äärimmäinen köyhyys on vähentynyt kaikkialla maailmassa.

Jokaisella meistä on luonnollisesti oma käsitys maailman tilasta.

Riippumatta siitä, etsimmekö aktiivisesti tietoa muiden maiden kehityksestä vai yritämmekö ymmärtää vain omien lähialueidemme tapahtumia, kohtaamme jatkuvasti monista eri lähteistä peräisin olevia uutisia ja tarinoita maailmasta. Saamme niitä suoraan puhelimiimme uutishälytyksinä ja sosiaalisen median julkaisuina. Kohtaamme niitä myös kirjoissa, televisiosarjoissa, keskusteluissa sekä avustusjärjestöjen varainkeruukampanjoissa. Hyvin harvat lähteet antavat meille tasapainoisen ja kattavan kuvan maailmasta.

Uutiset keskittyvät usein konflikteihin, epidemioihin ja luonnonkatastrofeihin, mutta niissä kerrotaan harvoin pitkäaikaisesta rauhasta tai siitä, kuinka monta lasta käy koulua. Sosiaalisessa mediassa on esitettävä kiinnostusta herättävää sisältöä, ja avustusjärjestöjen on tuotava esiin ongelmia, joita ne yrittävät ratkaista.

Nyky-yhteiskunnassa voi myös olla vaikeaa ymmärtää faktoja, mielipiteitä, propagandaa ja muita harhaanjohtavan tai väärän tiedon muotoja ja erottaa ne toisistaan. Disinformaatio ei ole uusi ilmiö, mutta nykYTEknologian avulla sitä voidaan levittää nopeammin kuin koskaan ennen. On tärkeää yrittää lajitella saamansa tiedot, tarkistaa lähteet, asettaa tiedot asiayhteyteen ja muodostaa oma mielipiteensä maailman tilasta. Se on haastavaa, mutta uutisten ja tiedon nopean leviämisen myötä lähteiden tarkistaminen on tärkeämpää kuin koskaan ennen.

MAAILMA ON PAREMPI KUIN LUULETKAAN

Mikä on maailman nykytila? Mitä tilastot kertovat?

Olemme täysin uudessa aikakaudessa ihmiskunnan historiassa. Viime vuosina kaikkialla maailmassa on mitattu ennätyslämpötiloja sekä maalla että valtamerissä. Monet maat kärsivät metsäpaloista ja kuivuudesta, kun taas toisissa on rankkasateita ja tulvia¹. Samaan aikaan monet maailman maat yrittävät yhä selvittää koronaviruspandemian seurauksista, maailmassa on enemmän konflikteja kuin vielä kertaakaan toisen maailmansodan jälkeen ja eriarvoisuus on kasvussa sekä maiden sisällä että niiden välillä.² Kaikki tämä luo vaikean taloudellisen tilanteen, jossa useat maat ovat vakavassa talouskriisissä ja niin velkaantuneita, että niiden on lähes mahdotonta investoida väestöönsä ja infrastruktuuriinsa kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Viime vuosien kielteisestä kehityksestä huolimatta useilla osa-alueilla on tapahtunut edistystä viime vuosikymmeninä, mutta tietoisuus tästä edistyksestä vaihtelee. 2000-luvulla monet tutkijat ja organisaatiot ovat tutkineet ihmisten käsityksiä maailman kehityksestä.

Näistä mainittakoon Gapminder-säätiö, joka teki vuonna 2019 tutkimuksen, johon osallistui 15 000 vastaajaa 31 maasta³. Tulokset osoittavat, että monilla ihmisillä on virheellinen käsitys maailman kehityksestä eivätkä he ole tietoisia monista viime vuosikymmeninä tapahtuneista merkittävistä edistysaskelista. Esimerkiksi vain 11 prosenttia tiesi, että äärimmäinen köyhyys väheni maailmassa lähes 50 prosenttia vuosina 1999–2019. Itse asiassa 61 prosenttia uskoi sen sijaan virheellisesti, että äärimmäinen köyhyys oli kaksinkertaistunut samalla ajanjaksolla. Samaan aikaan seitsemän ihmistä kymmenestä uskoi, että alle puolet maailman yksivuotiaista lapsista rokotetaan. Todellisuudessa jopa 89 prosenttia saa nykyään rokotteen vähintään yhtä tautia vastaan ensimmäisen elinvuotensa aikana.

MIKSI SILLÄ ON VÄLIÄ, MITÄ ME AJATTELEMME?

Monestakin syystä on tärkeää tietää, miten maailma kehittyi ja millaisia haasteita kohtaamme.

- 1. Saavutuksista voidaan oppia.** Jotta merkittävästi edistyneiden maiden kokemuksia voitaisiin hyödyntää, on ensin tunnistettava tämä edistys. Jos todellisuudesta on väärä kuva, on vaarana, että vedetään väärää johtopäätöksiä. Kaikilla aloilla ja maantieteellisillä alueilla on esimerkkejä edistyksestä, joten meidän on otettava oppia niistä, jotka ovat onnistuneet. Jokaisen maan ei tarvitse keksiä pyörää uudelleen.
- 2. Jatkuvat vastoinkäymiset voivat lamauttaa.** Jos emme kykene näkemään, että muutoksia ja parannuksia tapahtuu, voimme vaipua toivotonmuuden tilaan – miksi pitäisi edes yrittää muuttaa maailmaa, jos sillä ei ole vaikutusta? Kun tunnistamme saavutetun edistyksen, meidän on mielekkäämpää edistää muutosta.
- 3. Pelko ja ylikorostunut huoli synnyttävät ennakkoluuloja ja vihaa.** Tietämättömyys ruokkii ennakkoluuloja. Jos ihmiskunnan kuvataan olevan tuhon partaalla, ratkaisuista tulee aina vain epätoivoisempia. Syntipukkien etsintä voi helposti nousta tärkeämmäksi kuin pysyvien ratkaisujen löytäminen todellisiin ongelmiin.
- 4. On tärkeää, että kun tehdään päätöksiä tulevaisuudesta, maailmankuva on tarkka ja perustuu tosiasioihin.** Maailman tilaa koskevat tiedot ja tilastot auttavat meitä hahmottamaan toistuvia ilmiöitä, tekemään vastuullisia päätöksiä ja kohdentamaan investoinnit niin, että voimme ratkoa kohtaamiemme ongelmia.

MITÄ ON KEHITYS?

Miten kehitystä mitataan? Mikä kehittyy? Mikä hyvinvointiamme määrittää – valtion kassa, bruttokansantuote asukasta kohden, keskimääräisen eliniän nousu vai jokin aivan muu? Mistä tiedämme, kenellä on hyvät oltavat ja kenellä heikommät?

JOTTA VOITAIISIIN VASTATA kysymykseen ”Muuttuuko maailma paremmaksi?”, on ensin määriteltävä, mitä on parannettava ja miten edistymistä mitataan. Tehtävää hankaloittaa se, että kehitykselle ei ole olemassa yhteistä määritelmää, josta kaikki ihmiset ja maat olisivat yksimielisiä. Joidenkin mielestä kehitystä mitataan parhaiten talouskasvun avulla, kun taas toisten mielestä raha on korkeintaan väline, jonka avulla turvataan elämässä oikeasti tärkeät asiat.

Epäilemättä kaikilla ihmisillä on tiettyjä yleismaailmallisia tarpeita riippumatta siitä, missä he elävät tai paljonko heillä on rahaa. Kaikki tarvitsevat ruokaa, puhdasta vettä ja asuinpaikan. Sairausten sattuessa tarvitsemme perusterveydenhuoltoa ja lääkkeitä. Tiedämme, että koulutus antaa sekä lapsille että aikuisille paremmat eväät elämään, ja ilman kohtuullisesti palkattua työtä on vaikea huolehtia tärkeimmistä perustarpeista. Mutta miten tällaista edistystä mitataan?

BRUTTOKANSANTUOTE (BKT)

Bruttokansantuote (BKT) on mittari, jolla arvioidaan usein maan menestystä ja vaurautta. BKT kuvaa maan talouden kokoa mittaamalla sellaisten maassa tuotettujen tavaroiden ja palvelujen arvoa, jotka käydetään kulutukseen, vientiin ja investointeihin. Talous on kiistatta olennainen osa kehityksen käsitettä. Taloudellinen kehitys ei kuitenkaan ole ainoa menestyksen mittari. Raha ei nimittäin yksin luo vaurautta, terveyttä tai onnellisuutta, eikä pelkkä talouden koko takaa, että kaikki pääsevät hyötymään kehityksestä. Se, miten raha käytetään ja jaetaan koko väestön kesken, näkyy elinolojen paranemisena. Monissa maissa on yhteys henkeä kohden lasketun BKT:n ja maan kansalaisten elintason ja terveyden välillä. Näin ei kuitenkaan ole kaikissa maissa, ja siksi tätä tapaa mitata kehitystä on kritisoitu. BKT ei myöskään ota huomioon tuotannon vaikutusta maapalloon.

INHIMILLISEN KEHITYKSEN INDEKSI (HDI)

Jos maan talouden mittaaminen ei riitä, mitä meidän sitten pitäisi mitata? Jotta voimme ymmärtää maailman kehitystä ja selvittää, miten eri maat kehittyvät, meidän on tarkasteltava useita erilaisia indikaattoreita, jotka paljastavat kehityksen eri ulottuvuuksia. Eri maiden kehitystason vertailemiseksi on ensin määritettävä, mikä elämässä on tärkeää ja mitä halutaan saavuttaa. Monet ovat yrittäneet kunnianhimoisesti löytää yhteistä mittaa tai määritelmää, jolla voitaisiin korvata BKT kehityksen mittarina. Yksi yleisimmistä käytetyistä esimerkeistä on UNDP:n inhimillisen kehityksen indeksi (Human Development Index, HDI). Indeksissä maat asetetaan järjestykseen kolmella osalla samanaikaisesti: talous, terveys ja koulutus. HDI on siis pelkkää talouskasvua laajempi kehityksen mittari.

PLANEETTAAN KOHDISTUVALLA PAINEELLA KORJATTU HDI

Vuodesta 1990 lähtien HDI-indeksiä on täydennetty sukupuolten välistä tasa-arvoa mittaavalla indeksillä ja köyhyyden tasoon keskittyvällä indeksillä, jotta maiden kehitystasosta saataisiin entistäkin monipuolisempi kuva. Nykyisen ilmastokriisin vuoksi

olemme kuitenkin joutuneet miettimään asioita uudelleen. HDI ei nimittäin sisällä ekologista jalanjälkeämme, esimerkiksi hiilidioksidipäästöjen määrää henkilöä kohden. Tämän vuoksi vuodesta 2020 alkaen on lisätty lisäindeksi: planeettaan kohdistuvalla paineella korjattu HDI (Planetary Pressures Adjusted HDI, PHDI). Tämä indeksi mittaa ympäristöön kohdistuvaa rasitusta maan rajojen sisäpuolella, mutta sen avulla voidaan myös tuoda esiin maan kulutuksen vaikutus päästöihin, jotka syntyvät tuotannosta ja kuljetuksesta muissa maissa.

Suomen kaltaiset maat, joissa inhimillinen kehitys on korkealla tasolla ja jotka ovat usein HDI-indeksin kärjessä, putoavat PHDI-luokituksessa. Tämä johtuu siitä, että tuonnista riippuvaisina maina niillä on yksinkertaisesti liian suuret päästöt henkeä kohden, mikä vaikuttaa maapalloon kielteisesti. Tällä hetkellä on havaittavissa korrelaatio korkean inhimillisen kehityksen maiden ja (väestömäärään nähden) suhteettoman suurten ympäristövaikutusten välillä.

MAAILMAN MUUTOS KAHDESSA VUOSISADASSA

Millaista oli isoisoäitisi elämä? Kuinka kauan hän sai käydä koulua? Miten se vaikutti hänen kykyynsä tehdä päätöksiä omasta elämästään? Viimeksi kuluneiden 200 vuoden aikana on otettu merkittäviä edistysaskelia, jotka ovat täysin ainutlaatuisia ihmiskunnan historiassa. Edistyminen on kuitenkin päässyt toden teolla vauhtiin vasta viime vuosikymmeninä, ennen koronaviruspandemiaa.

VIIIMEISTEN 200 VUODEN aikana maailma on ottanut suuria harppauksia eteenpäin. On helppo unohtaa, että köyhyys, nälkä ja sairaudet olivat pitkään arkipäivää lähes kaikille maailman ihmisille.

1800-luvun alussa maailman väkiluku oli hiukan alle miljardi ihmistä. Heistä 85–95 prosenttia eli oloissa, jotka tänä päivänä määritellään äärimmäiseksi köyhyydeksi.⁴ Keskimääräinen elinikä oli alhainen, 25–40 vuotta. Lähes kaikissa maissa naiset synnyttivät keskimäärin 5–7 lasta, joista joka kolmas tai jopa joka toinen kuoli ennen viidettä ikävuotta⁵.

Korkea lapsikuolleisuus esti pitkään merkittävän väestönkasvun. Väestömäärä ylitti miljardin ensimmäisen kerran 1800-luvun alussa, mutta toinen miljardi ylittyi vasta 1930-luvulla. Sen jälkeen kehitys nopeutui. Kasvu kuudesta seitsemään miljardiin kesti vain 12 vuotta vuosina 1999–2011. Marraskuussa 2022 maapallon väkiluku oli arviolta kahdeksan mil-

KUVA: YK / YUTAKA NAGATA

1950-luvun lopulla YK alkoi tukea kehitysyhteistyöhankkeita eri puolilla maailmaa, kuten maaperä- ja vesivarojen tutkimuksia matalan tulotason maissa.

Tietokonekukutaidon oppitunti osana nuorten radikalisoitumisen vastaista ja yhteisöjen rakentamista koskevaa hanketta Mauritaniassa.

jardia. Ennusteiden mukaan väestömäärä jatkaa kasvuaan vuoteen 2100 asti, jolloin sen odotetaan saavuttavan 11 miljardia.

Mikä siis sai maailman muuttumaan? Teollinen vallankumous, uudet keksinnöt, tieteen läpimurrot ja voimakas hyvinvoinnin lisääntyminen tietyissä maissa olivat merkkejä siitä, että ihmiskunta oli siirtymässä uuteen aikakauteen. Kesti kuitenkin pitkään, ennen kuin valtaosa ihmisistä sai osansa edistyksestä. Vasta toisen maailmansodan jälkeen parannukset saavuttivat maita Aasiassa, Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa. Usein tämä tapahtui siirtomaiden itsenäistymisen yhteydessä.

Toisen maailmansodan päättyessä yleisesti ottaen vain Länsi-Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa keskimääräinen elinikä oli ylittänyt 50 vuotta. Tällä hetkellä taso on saavutettu lähes kaikissa maissa.

Keskimääräinen elinikä on noussut maailmassa 20 vuotta 1960-luvulta, lapsikuolleisuus on laskenut 18 prosentista alle viiteen prosenttiin ja tulot henkeä kohden ovat lähes kolminkertaistuneet. Nopeinta kehitys on ollut Itä-Aasiassa, missä esimerkiksi Singaporen, Taiwanin ja Etelä-Korean taloudet alkoivat jo varhain kasvaa nopeasti. Sama toistui myöhemmin myös Kiinassa. Latinalaisessa Amerikassa kehitys on ollut jonkin verran hitaampaa, mutta kehitys lähti toisaalta siellä hieman aikaisemmin käyntiin.

Viimeksi kuluneiden 50 vuoden aikana ihmiskunta on käynyt läpi ennennäkemättömän muutoksen terveyden ja talouden aloilla. Tämä muutos vaikuttaa paitsi ihmiselämän useimpiin osa-alueisiin, myös ympäristöön, muihin lajeihin ja planeettaan, jolla elämme.

OLIVATKO ASIAT ENNEN PAREMMIN?

KUVITTELE MIELESSÄSI AILI.

Aili syntyi Uudellamaalla vuonna 1918. Hänen isänsä kuoli tuberkuloosiin Ailin ollessa 2-vuotias. Sen jälkeen hänen äitinsä tapasi uuden miehen ja Aili joutui muuttamaan isoäitinsä ja isoisänsä luokse, koska äidin uusi mies ei voinut ajatellakaan elättävänsä lasta, joka ei ollut hänen omansa. Kuten monet muutkin lapset Suomessa tuohon aikaan, Aili aloitti 7-vuotiaana kansakoulun, jossa koulunkäynti kesti kuusi vuotta. Tämän jälkeen useimpien odotettiin menevän palkkatöihin tai työskentelevän kotona ja osallistuvan perheen elättämiseen. Aili oli kuitenkin lahjakas oppilas, ja hänen viimeisenä lukukautenaan koulussa kylän pappi otti kansakoulun opettajan mukaansa ja he pistäytyivät Ailin isoäidin ja isoisän kotona. Heidät kutsuttiin tupaan kahville, ja kahvikupin äärellä he vetosivat isovanhempiin, että Ailin annettaisiin jatkaa kouluttautumistaan kansakoulun jälkeen. Opiskelu voisi johtaa ylioppilastutkintoon ja mahdollisesti jatko-opintoihin ja hyvään työpaikkaan.

Isovanhempien kodissa ei kuitenkaan ollut rahaa opiskeluun, jota pidettiin tuohon aikaan ylellisyytenä. Ailin piti auttaa tuomaan leipää pöytään, ja niin siinä sitten kävikin. Ajattele, että unelmoisit koulunkäynnistä, mutta sen sijaan kuulisit

huoltajiesi keskustelevan keskenään ja sanovan, että sinun on aika aloittaa työt ja ryhtyä elättämään perhettä – vain 13-vuotiaana. Pidämme nykyään Suomessa ilmaista koulutusta itsestään selvänä, ja voi olla vaikea ymmärtää, miten erilainen tilanne oli vain vähän yli sata vuotta sitten. Tuo aika voi tuntua hyvinkin kaukaiselta, vaikka ihmiskunnan pitkää historiaa ajatellen kyse on vain silmänräpäyksestä.

KYLLÄ!

**Elämme pidempään, terveempinä
ja rikkaampaa elämää.**

MUTTA

**elintapamme rasittavat
planeettaamme suuresti.**

SAHARAN ETELÄPUOLINEN AFRIKKA

Useimmissa Saharan eteläpuolisen Afrikan maissa päästiin hitaasti alkuun itsenäistymisen jälkeen. Talouskasvu oli kohtuullista 1960-luvulla ja 1970-luvun alussa, mutta sen jälkeen kasvu pieneni alueella kaksi vuosikymmentä peräkkäin. Vuonna 2000 Saharan eteläpuolinen Afrikka oli köyhempi kuin 1960-luvun lopussa. Keskimääräinen elinikä oli 50 vuotta eikä ollut noussut lähes 20 vuoteen. Myös lapsikuolleisuus oli edelleen varsin korkea.

Osa ongelmista selittyy maiden siirtomaahistorialla. Ajanjakso jätti useat maat erittäin huonoon tilaan. Instituutiot ja hallinnot olivat heikkoja eikä maissa ollut demokraattista hallintotapaa. Monet maat kärsivät pitkistä sisällissodista ja julmista diktaattoreista. Itsenäistyminen vaati useilla alueilla aseellisen vapaussondan, ja monet uusista johtajista nousivat valtaan raakojen sotien ansiosta. Kylmä sota muutti taas monet pienet maat muun maailman pelinappuloiksi, mistä kärsivät erityisesti Afrikan maiden ihmiset.

Lisäksi joukko muita tekijöitä vaikeutti useiden Afrikan maiden kehitystä, kuten erityisen sitkeät sairaudet, merkittävä maantieteellinen etäisyys suuriin maailmanmarkkinoihin, laajalle levinnyt köyhyys, joka heikensi jo lähtökohtaisesti kehitysmahdollisuuksia, ja matala koulutustaso. Maissa ei ollut myöskään kokemusta yhteiskunnallisista tehtävistä, jotka oli tyypillisesti evätty tietyiltä väestöryhmiltä siirtomaavallan aikana. On tärkeää muistaa, että useat tekijät ratkaisevat maan kehityksen ja että nämä tekijät ovat vaikuttaneet eri tavoin Afrikan 54 valtion. Joissain tapauksissa hiv tai aids on ollut suurin hidaste kehitykselle, kun taas

toisissa maissa sodilla, maantieteellisillä seikoilla tai huonolla hallinnolla on ollut enemmän merkitystä.

Ajan kuluessa muutosta on kuitenkin tapahtunut. Vakaammat demokratiat, sotien ja konfliktien vähentyminen sekä poliittiset uudistukset ovat muuttaneet Afrikkaa. Kehitys on useissa Afrikan maissa edennyt erittäin nopeasti vuodesta 2000 lähtien. Lapsikuolleisuus vähenee ja elinikä pitenee. Useat maat kamppailevat kuitenkin edelleen jatkuvan eriarvoisuuden, korruption, pitkittyneiden konfliktien, ruokaturvattomuuden ja taloudellisten haasteiden kanssa. Demokratiaan kohdistuu entistä enemmän uhkia, ja kasvavat tuloerot maiden sisällä ja niiden välillä ovat johtaneet yhteiskunnallisiin levottomuuksiin ja lisääntyneisiin poliittisiin jännitteisiin. Äärimmäiset sääilmiöt ja ilmastokriisi heikentävät maiden turvallisuutta ja hidastavat kehitystä. Vuosina 2020–2023 tehtiin seitsemän sotilasvallankaappausta ja neljä vallankaappausyritystä, mikä on selvästi enemmän kuin kahden edellisen vuosikymmenen aikana. Samaan aikaan Afrikan väestö jatkaa kasvuaan, ja arvioidaan, että vuoteen 2100 mennessä 40 prosenttia maailman väestöstä asuu Afrikassa⁶.

VALMISTAUDU JATKUVAAN KEHITYKSEEN

Ihmiskunnan historiassa ei ole aikaisemmin tapahtunut samanaikaisesti näin montaa vallankumouksellista ja suurta muutosta, jotka mullistavat ihmisten elinolot ja vuorovaikutuksen planeettamme kanssa. Uudet elinolot edellyttävät kuitenkin, että pystymme ratkaisemaan eteen tulevat haasteet ilman, että tuhoamme tai vahingoitamme ympäristöä. On kyettävä varmistamaan, että kaikki hyötyvät edistymisestä ja että

pystymme ratkomaan matkan varrella eteen tulevat uudet haasteet. Muussa tapauksessa jo otetut edistysaskeleet ja pidemmällä aikavälillä koko ihmiskunta maapallolla ovat vaarassa. Juuri tästä on kyse Agenda 2030 -ohjelmassa ja seitsemässätoista kestävä kehityksen tavoitteessa. Seuraavassa luvussa

syvennyttään kestävä kehityksen tavoitteisiin, niiden merkitykseen ja niiden saavuttamiseksi tehtäviin asioihin.

Tässä kirjassa esitellään tarinoita, lukuja ja faktoja, jotka voit kertoa seuraavan kerran, kun joku väittää, että ”ennen asiat olivat paremmin”.

KUVA: UNDP SOMALIA

Bilan Media – Somalian ainoa pelkästään naisista koostuva mediaryhmä – perustettiin vuonna 2022. Se käyttää vaivalla saavutettua sananvapauttaan tuodakseen esiin ihmisoikeusloukkauksia ja kehitystä.

Kehitystä 1960-luvulta lähtien	1960	2022
Väestö	3 mrd.	8 mrd.
Keskimääräinen elinikä	52 vuotta	71,7 vuotta
Lasten määrä naista kohden	5	2,3 (2021)
Lapsikuolleisuus	18 %	3,8 %
Äärimmäinen köyhyys	n. 60 %	8,4 %

Lähde: Our World in Data, Maailmanpankki, Gapminder

Esimerkkejä vuosien 2000–2022 edistyksestä	2000	2022
Lapsikuolleisuus Saharan eteläpuolisessa Afrikassa	16 %	9,5 %
Keskimääräinen elinikä Saharan eteläpuolisessa Afrikassa	50 vuotta	62 vuotta
Keskimääräinen elinikä Ruandassa	50 vuotta	66,8 vuotta
Lapsikuolleisuus Ruandassa	23 %	11,5 %
Lapsikuolleisuus Malawissa	17 %	4,2 %
Lapsikuolleisuus Liberiassa	17 %	7,6 %

Lähde: Maailman terveysjärjestö (WHO), Maailmanpankki

2.

TILANNE MAAIL- MASSA

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEET

Oletko kuullut Agenda 2030 -ohjelmasta? Mikä kestävän kehityksen tavoitteista on mielestäsi tärkein? Ehkä ensimmäinen – ei köyhyyttä? Tai ehkä kymmenes eli eriarvoisuuden vähentäminen? Vai kiinnostaako sinua eniten tavoite numero 13 ja ilmastoteot?

YHDISTYNEIDEN KANSAKUNTIEN JÄSENVALTIOT hyväksyivät Agenda2030-ohjelman ja sen 17 kestävän kehityksen tavoitetta 25. syyskuuta 2015.

Kyseessä on yleismaailmallinen agenda, joka koskee kaikkia ihmisiä kaikkialla maailmassa. Se on kunnianhimoisin kestävä kehitystä koskeva sopimus, jonka maailman johtajat ovat koskaan hyväksyneet. Agenda2030 ja kestävän kehityksen käsite sisältävät kaikki kolme kestävän kehityksen ulottuvuutta: sosiaalisen, taloudellisen ja ympäristöön liittyvän kehityksen. Olemme sitoutuneet poistamaan äärimmäisen köyhyyden, vähentämään maailmanlaajuisia eriarvoisuutta, suojelemaan planeettaamme ja edistämään rauhaa ja oikeudenmukaisuutta vuoteen 2030 mennessä. Tämän seurauksena kaikki lapset saavat hyvän koulutuksen, eri sukupuolten, köyhien ja rikkaiden sekä kaupunkien ja maaseudun välistä eriarvoisuutta torjutaan ja hiv, malaria ja tuberkuloosi poistetaan maapallolta.

Lisäksi tuotanto ja kulutus muutetaan kestäväksi ja ympäristöystävälliseksi. Yksinkertaisesti sanottuna kestävän kehityksen tavoitteet ovat yhteinen toimintasuunnitelmamme kohti meidän kaikkien kannalta oikeudenmukaisempaa ja kestävämpää maailmaa.

Agenda2030 ja kestävän kehityksen tavoitteet muodostavat tieteeseen perustuvan ohjelman, joka on kehitetty laajimmassa koskaan toteutetussa YK:n johtamassa maailmanlaajuisessa kuulemisprosessissa. Kuulemisia, maailmanlaajuisia vetoomuksia ja laajoja keskusteluja järjestettiin avoimesti tutkijoiden, jäsenvaltioiden, teollisuuden, kansalaisyhteiskunnan ja tavallisten kansalaisten kesken. Koskaan aikaisemmin yhtä moni ei ole osallistunut globaaliin päätöksentekoon.

Kaikki tämä vaikutti virallisiin neuvotteluihin, joiden tuloksena Agenda2030 lopulta hyväksyttiin. Se sisältää 17 kestävän kehityksen tavoitetta, 169 alatavoitetta ja yli 230 indikaattoria, joiden mukaan työtä tulee toteuttaa ja seurata.

MITEN MEILLÄ MENEET?

Kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisen puolivälissä tilanne näyttää haastavammalta kuin pitkään aikaan. Kestävän kehityksen tavoitteiden väliarvioinnissa kesällä 2023 julkaistiin YK:n vuosittainen kestävä kehityksen tavoitteita koskeva raportti, jossa tarkastellaan tavoitteiden edistymistä ja Agenda2030-ohjelman täytäntöönpanoa. Raportti osoitti, että vain noin 12 prosenttia 169 alatavoitteesta oli aikataulussa. Lähes puolessa niistä oli jääty jälkeen, ja 37 prosenttia tavoitteista oli pysähtynyt kokonaan tai taantunut vuodesta 2015.

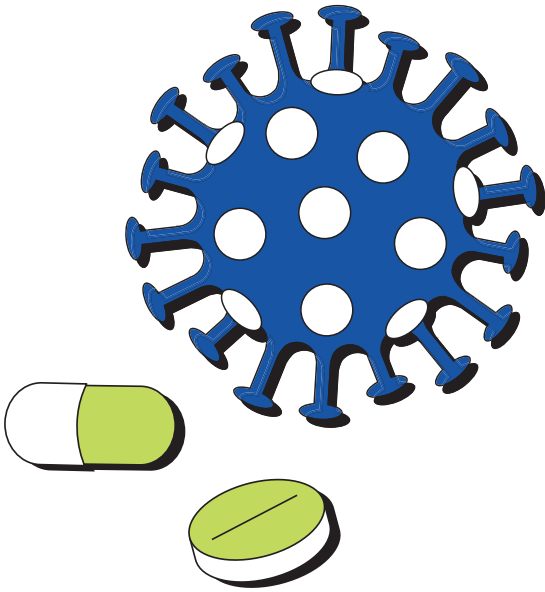
Kestävän kehityksen tavoitteiden puutteellinen edistyminen koskee koko maailmaa. On kuitenkin selvää, että yhteisestä epäonnistumisestamme kärsivät eniten maailman köyhimmät ja haavoittuvimmassa asemassa olevat ihmiset. Tämä on suoraa seurausta globaaleista epäoi-

keudenmukaisuuksista, jotka juontavat juurensa satojen vuosien takaa mutta jatkuvat edelleen. Ilmastonmuutos, korona ja taloudellinen eriarvoisuus pahentavat tilannetta, ja monilla matalan ja keskitulotason mailla on entistä vähemmän valinnanvaraa ja resursseja näiden tavoitteiden toteuttamiseen.

Suomi on yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa eturintamassa kestävä kehityksen tavoitteiden toteuttamisessa. YK:n vuosittaisessa eniten edistyneiden maiden vertailussa Suomi sijoittui vuonna 2023 ensimmäiseksi YK:n kaikista 193 jäsenmaasta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että työ olisi meidän osaltamme valmis.⁷ Suomessa Agenda2030-ohjelman ja kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumista seuraa ja arvioi Suomen kestävä kehityksen toimikunta. Toimikunta on yhteiskuntaa laajasti osallistava foorumi, jonka puheenjohtajana toimii pääministeri.

KUVA: UNDP BOLIVIA / MIGUEL SAMPER

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumisen mittaaminen on työläs ja haastava tehtävä, jota toteutetaan samanaikaisesti tavoitteiden toteuttamiseen tähtäävien toimien kanssa. Monilla mailla on erittäin kehittyneitä tilastoviranomaisia, kun taas toisilla ne ovat vähemmän kehittyneitä. Eräs YK:n työn keskeinen osa on maiden tukeminen tilastojen tuottamisessa, jotta ne voivat seurata omaa kehitystään.

ANTROPOSEENI – IHMISKUNNAN AIKAKAUSI

Ihmiskunnan kehitys on ollut maapallolle haitaksi. Vaikutuksemme on niin suuri, että monet tiedemiehet uskovat meidän elävän uutta geologista aikakautta: antroposeenia eli ”ihmiskunnan aikakautta”. Tämä aikakausi ulottuu teollisen vallankumouksen alusta nykypäivään, jossa ihmisen toiminta pitkälti hallitsee maapallon olo-

suhteita. Luomamme infrastruktuuri – tiet, sillat, rautatiet ja näkymättömissä olevat asiat, kuten valokuitukaapelit, kaasuputket sekä vesi-, viemäri- ja kaukolämpöverkostot – painaa nykyään enemmän kuin kaikki orgaaninen materiaali, kuten puut, kasvit ja maaperä, yhteensä.⁸

Tällä uudella aikakaudella vaurautemme, kehityksemme ja eloonjäämiseemme kohdistuvista uhista suurimmat ja kiireellisimmät ovat itse aiheuttamiamme. Jos jatkamme tällä tiellä, uudet pandemiat, äärimmäiset sääilmiöt ja pahemmat luonnonkatastrofit tuhoavat paitsi maapalloa, myös todennäköisesti monet suuret edistysaskeleet, joita ihmiskunnan kehityksessä on viimeisten 200 vuoden aikana saavutettu.

PANDEMIA JA HYÖKKÄYSSOTA

Vuoden 2020 alussa puhjennut koronapandemia vaikutti meihin kaikkiin ja oli vakava isku kestäväälle kehitykselle erityisesti matalan ja keskitulotason maissa. Kuolleiden suuren lukumäärän ja suurten terveysvaikutusten lisäksi pandemialla oli merkittäviä sosioekonomisia seurauksia, ja se johti maailmanlaajuisen inhimillisen kehityksen indeksin (HDI) laskuun ensimmäistä kertaa sen jälkeen, kun YK:n kehitysohjelma UNDP aloitti nämä mittaukset vuonna 1990. Yli 90 prosentissa maailman maista väestön terveys, koulutus ja elintaso heikkenivät joko vuonna 2020 tai 2021, ja yli 40 prosentissa maista ne heikkenivät molempina vuosina. Tilastot osoittivat siis kaksi vuotta peräkkäin alaspäin, mikä tarkoitti, että vuonna 2022 olimme palanneet maailmanlaajuisesti vuoden 2016 inhimillisen kehityksen tasolle.

Juuri kun monet maat alkoivat toipua pandemiasta, Venäjä hyökkäsi naapuri-

Viime vuosien kielteisestä kehityksestä huolimatta viime vuosikymmeninä kehitys on kulkenut monessa asiassa oikeaan suuntaan.

maahansa Ukrainaan. Tämä vaikutti koko maailmaan, sillä se johti suureen energiakriisiin ja maailmanlaajuiseen elintarviketikriisiin. Taloudelliset seuraukset olivat merkittäviä. Ennen sotaa Ukraina oli yksi maailman suurimmista viljanviejistä, ja monet matalan ja keskitulotason maat olivat riippuvaisia Ukrainasta tuotavista elintarvikkeista. Näihin lukeutui useita Itä-Afrikan maita, jotka kärsivät jo muutenkin pahasta nälänhädästä, aliravitsemuksesta ja korkeista elintarvikkeiden hinnoista pitkittyneiden konfliktien ja ankaran kuivuuden vuoksi. Jo vuonna 2022 UNDP raportoi, että yli 70 miljoonaa matalan ja keskitulotason maissa asuvaa ihmistä oli ajautunut köyhyyteen elintarvikkeiden ja energian hintojen nousun välittömänä seurauksena, ja syksyllä 2023 puhjennut maailmanlaajuinen elinkustannuskriisi sysää ihmisiä köyhyysrajan yli huomattavasti enemmän kuin pandemian aikana.⁹

HEIKOIMMASSA ASEMASSA OLEVAT KÄRSIVÄT ENITEN

Matalan ja keskitulotason maissa köyhyydessä elävät ihmiset kärsivät nyt eniten pitkittyvistä kriiseistä ja konflikteista. He ovat myös vaikuttaneet ilmastonmuutokseen vähiten mutta ovat kaikkein haavoittuvim-

pia sen seurauksille. Tämä johtuu siitä, että ilmaston lämpeneminen rasittaa luonnonvaroja ja aiheuttaa merenpinnan nousua sekä lisää kuivuuden ja tulvien kaltaisten äärimmäisten sääilmiöiden riskiä. Köyhyydessä jo elävät ihmiset eivät pysty sopeutumaan uusiin olosuhteisiin yhtä hyvin, ja heidän toimeentulonsa riippuu usein suoraan luonnonvaroista. Tältä osin ilmastonmuutos vaikeuttaa köyhyyden vähentämistä, lisää ruokaturvattomuutta ja luo uusia köyhyysloukkuja.¹⁰

ONKO MITÄÄN TOIVOA?

Koronapandemia muistutti meitä siitä, että elämme maailmassa, jossa olemme riippuvaisia toisistamme ja jossa meidän on tehtävä yhteistyötä ehkäistäksemme, hallitaksemme ja ratkaistaksemme maailmanlaajuisia ongelmia. Viime vuosien kielteisestä kehityksestä huolimatta on hyvä muistaa, että viime vuosikymmeninä kehitys on kulkenut monessa asiassa oikeaan suuntaan. Olemme onnistuneet puolittamaan köyhyyden maailmassa. Monet meistä elävät entistä pidempään ja terveempinä, ja teknologinen kehitys on mahdollistanut uskomattomia edistysaskeleita esimerkiksi uusiutuavassa energiassa, liikenteessä ja koulutusmahdollisuuksissa. Tästä ja monesta muustakin asiasta opimme lisää seuraavissa luvuissa.

#NOPOVERTY

Nykytilanne: Maailmanlaajuisesti köyhydessä elävien ihmisten määrä väheni lähes miljardilla vuosina 1990–2015. Edistys jatkui senkin jälkeen, mutta koronapandemian ja Ukrainan hyökkäyssodan sosioekonomiset seuraukset ovat kääntäneet noususuuntauksen päinvastaiseksi, ja ensimmäistä kertaa vuosikymmeniin köyhyysaste on nousussa.

Trendi: Nykyisellä kehityssuunnalla vuonna 2030 äärimmäisessä köyhydessä elää edelleen 575 miljoonaa ihmistä. Tästä huolimatta 25 maata on onnistunut puolittamaan köyhyysindeksinsä vuosina 2000–2022, mikä osoittaa, että nopea muutos on mahdollinen.¹¹

KÖYHYYS ON YKSI kehityksen pääasiallisista esteistä. Köyhydessä elävät ihmiset ovat alttiimpia sairastumaan ja kuolemaan ennalta-arvioitua. Lisäksi luonnonkatastrofit, talouskriisit ja sodat koettelevat heitä eniten.

MIKÄ ON KÖYHYDEN MÄÄRITELMÄ?

Köyhyys voidaan määritellä ja määrällistää eri tavoin. Yleinen lähestymistapa, jota esimerkiksi Maailmanpankki käyttää, on arvioida, kuinka suuri osa väestöstä elää tietyllä päiväkohtaisella rahamäärällä. Tämä summa on ennalta määritetty köyhyysraja. Köyhyysrajan määrittäminen ei kuitenkaan ole itsestään selvää, ja määritellyn köyhyyden lisääntyminen tai väheneminen riippuu siitä, mihin raja asetetaan. Äärimmäisen köyhyyden globaali raja on tällä hetkellä

2,15 Yhdysvaltain dollaria päivässä, mikä on noin kaksi euroa marraskuun 2023 valuuttakurssilla.¹² Rajaa mukautetaan ostovoiman (eli sen, paljonko asiat maksavat eri maissa) ja inflaation (eli hintojen nousun) mukaan, jotta saadaan mahdollisimman oikeudenmukainen mitta. Tätä rajaa käytetään yleisimmin sen mittaamiseen, lisääntykö vai väheneekö köyhyys maailmassa.

MONIULOTTEINEN KÖYHYYS

Köyhydessä ei kuitenkaan ole kyse vain tuloista. UNDP on kehittänyt toisenlaisen mittauksen, jossa käytetään moniulotteista köyhyysindeksiä (Multi-Dimensional Poverty Index, MPI).¹³

Siinä hyödynnetään laajempaa määritelmää, joka huomioi ravinnon ja veden saatavuuden, terveydenhuollon ja kohtuullisen elintason. Tämän mittarin mukaan akuutissa moniulotteisessa köyhydessä

Äärimmäinen köyhyys koskettaa kaikkia, mutta naiset kohtaavat paljon enemmän esteitä pyrkessään nousemaan pois köyhyydestä. Heillä ei useinkaan ole kaikkia lakisääteisiä oikeuksia, heillä on vähemmän resursseja ja heikommat terveydenhuolto- ja koulutusmahdollisuudet ja he tekevät usein enemmän palkatonta tai alipalkattua hoivatyötä.

elää 1,1 miljardia ihmistä, joista noin puolet on alle 18-vuotiaita lapsia ja nuoria. Yli kolmannes maailman moniulotteisessa köyhyydessä elävistä asuu matalan tulotason maissa, vaikka näiden maiden väestömäärä on vain 10 prosenttia maailman väestöstä. Loput kaksi kolmasosaa asuu keskitulotason maissa, mikä osoittaa, miten tärkeää on toteuttaa kohdennettuja köyhyystoimia myös näissä maissa¹⁴.

ÄÄRIMMÄISEN KÖYHYDEN POISTAMINEN

Maaailmanlaajuisesti köyhien ihmisten määrä väheni lähes miljardilla vuosina 1990–2015. Edistys jatkui senkin jälkeen, mutta koronapandemian ja Ukrainan hyökkäyssodan sosioekonomiset seuraukset ovat kääntäneet noususuuntauksen päinvastaiseksi, ja ensimmäistä kertaa vuosikymmeneen köyhyysaste on nousussa. Maailman-

pankki arvioi, että äärimmäinen köyhyys voitaisiin poistaa Aasiasta vuoteen 2030 mennessä, mutta sama ei ole mahdollista kaikkialla. Monet maailman köyhimmistä ihmisistä asuvat maissa, joissa talouskasvu on tällä hetkellä vähäistä tai erittäin vähäistä. Jos mikään ei muutu, arvioiden mukaan 575 miljoonaa ihmistä elää äärimmäisessä köyhyydessä vielä vuonna 2030. Tilanne on pahin Saharan eteläpuolisen Afrikan maissa, joissa yli 25 prosenttia väestöstä elää äärimmäisessä köyhyydessä¹⁵.

#NOPOVERTY

TUTUSTU SOMARI BAIHIN, JOKA ASUU MAAILMAN VÄKIRIKKAIMMASSA MAASSA, INTIASSA.

VUOSIEN 2005 JA 2021 välillä 415 miljoonaa intialaista on noussut pois köyhyydestä. Yksi heistä on Somari Bai Chhattisgarhin osavaltiosta Keski-Intiasta. Somari joutui yhtäkkiä nuorena äitinä huolehtimaan itsestään ja kahdesta lapsestaan, kun hän menetti puolisonsa, appensa ja anoppinsa samana vuonna. Surustaan huolimatta hänen oli pakko jatkaa lastensa elättämistä. Somari toivoi, että lapset voisivat käydä koulua ja saisivat koulutuksen. Ansaitakseen elantonsa hän keräsi metsän tuotteita, kuten öljymahuapuun kukkia, hedelmiä sekä tendu- ja paan-lehtiä ja myi niitä paikallisella torilla. Hänen oli kuitenkin haastavaa ansaita tarpeeksi rahaa edes perustarpeisiin. Somari kuuluu yhteen Intian heimokansoista, jotka elävät ja työskentelevät metsäalueilla, jotka ovat kärsineet pahasti ilmastonmuutoksesta, metsäkadosta ja biologisen monimuotoisuuden vähenemisestä. Sitten tuli toivoa antava lakimuutos.

Vuonna 2006 hyväksyttiin uusi laki, joka antoi heimokansoille enemmän oikeuksia maanomistukseen. Somarille ja monille muille tämä merkitsi sitä, että he saattoivat vihdoinkin ostaa ja omistaa maata, mikä oli aiemmin ollut lähes mahdotonta erityisesti naisille. Uusi laki poisti osan Somarin toimeentuloon liittyvästä epävarmuudesta, mutta myös jatkuvan pelon siitä, että hänet ajetaan pois kodistaan. Somari kertoo olleensa ensimmäinen, joka kaivoi tilalleen oman kaivon. Sen ansiosta hän pystyi kasvattamaan sekä riisiä että vihanneksia.

”Olin kylässäni ensimmäinen, joka teki näin. Sitten aloin myydä satoani suuremmilla alueellisilla toreilla”, Somari sanoo.

Kun kotitalouden tulot olivat vakaampia, Somari Bai ja hänen poikansa pääsivät nauttimaan paremmista elinoloista ja siten myös suuremmasta vapaudesta.

Lähde: YK:n kehitysohjelma UNDP

#STORIES

#ZEROHUNGER

Nykytilanne: yli 780 miljoonaa ihmistä elää nälänhädässä. Koronapandemia ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ovat lisänneet nälänhätää ja ruokaturvattomuutta ja viivästyttäneet tavoitetta poistaa nälkä maailmasta vuoteen 2030 mennessä.

Trendi: Ponnistelut nälän poistamiseksi ovat monissa osissa maailmaa pysähtyneet, ja nälänhädän tasossa on palattu vuoden 2005 lukemiin.¹⁶

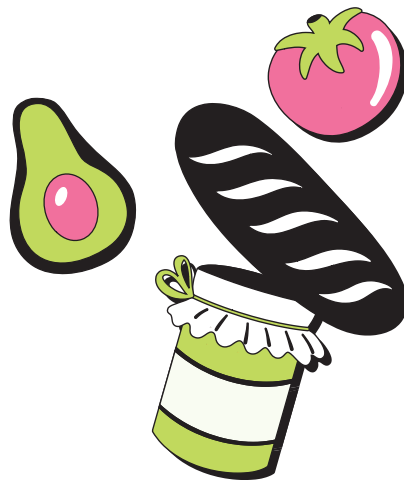
KORONAPANDEMIA, ILMASTONMUUTOS, KONFLIKTIT, taloudelliset vaikeudet ja kasvava eriarvoisuus ovat aiheuttaneet suuria paineita maailmanlaajusten elintarvikejärjestelmiemme kyvyille tuottaa ja tarjota ihmisille ravitsevaa ja kohtuuhintaista ruokaa.

Aliravittujen määrä lähes puolittui 2000-luvun alussa talouskasvun ja maatalouden tuottavuuden kasvun ansiosta, mutta sittemmin suuntaus on kääntynyt päinvastaiseksi¹⁷. Maailman nälänhätä on lisääntynyt vuodesta 2015. Suurimpana syynä siihen ovat ilmastonmuutoksesta johtuvat äärimmäiset sääilmiöt. Kuitenkin myös jatkuvat konfliktit, koronapandemia ja muut kriisit ovat osaltaan lisänneet nälän määrää kaikkialla maailmassa. Suurin osa nälästä ja aliravitsemuksesta kärsivistä ihmisistä asuu alueilla, joihin ilmastonmuutos on vaikuttanut ja vaikuttaa eniten. Haavoittuvimpia alueita ovat Afrikka ja Etelä-Amerikka¹⁸.

MAAILMA ILMAN NÄLKÄÄ ON MAHDOLLINEN

Monet ajattelevat, että kasvava nälänhätä johtuu siitä, että ruokaa ei riitä kaikille. Mutta tiesitkö, että kolmasosa kaikesta maailman ruoasta heitetään pois? Euroopassa heitetään vuosittain pois 90 miljoonaa tonnia ruokaa¹⁹. Voimme tuottaa ruokaa kaikille, mutta epätasa-arvoisen saatavuuden ja tehottoman hallinnoinnin vuoksi miljoonat ihmiset jäävät aliravi-

tuiksi. Ilmastonmuutokseen sopeutumista on nopeutettava, ja meidän on pyrittävä kestävämpään maatalouteen, vastuullisempaan toimitusketjuihin ja oikeudenmukaisempaan resurssien jakoon. Koska vehnän, riisin ja maissin kaltaiset suosittu viljelykasvit ovat alttiita äärimmäisille sääilmiöille, joidenkin maiden ja alueiden on keskityttävä vähemmän haavoittuviin viljelykasveihin ja monipuolistettava maatalouttaan. Muita ruoantuotannon haavoittuvuutta vähentäviä ja elintarvikkeiden saatavuutta parantavia toimia ovat muun muassa kyky käyttää nykyaikaista teknologiaa tarkempien sääennusteiden laatimiseksi sekä pyrkimykset auttaa viljelijöitä kuljettamaan satonsa järkevällä ja kestäväällä tavalla²⁰.

#HEALTH

Nykytilanne: maailman väestön keskimääräinen elinikä on vuonna 2022 72 vuotta, kun vuonna 1950 se oli 46,5 vuotta.

Trendi: Keskimääräisen eliniän odotetaan nousevan vuoteen 2050 mennessä 77 vuoteen. Koronapandemia ja muut meneillään olevat kriisit kuitenkin hidastavat edistymistä kohti terveyttä ja hyvinvointia koskevaa tavoitetta ja pahentavat jo olemassa olevaa eriarvoisuutta terveydenhuollon saatavuudessa.

GLOBAALIA TERVEYSTILAN-
NETTA MITATAAN eri tavoin,
ja se kattaa useita eri osa-
alueita maailman maiden
kehityksessä. Usein käytetään
laajempaa mittaria, johon on koottu useita
erilaisia ihmisten hyvinvointia mittaavia
indikaattoreita. Keskimääräisen eliniän tai
lapsikuolleisuuden kaltaiset mittarit viit-
taavat yleiseen terveystilanteeseen, mutta
ne kertovat jotain myös taloudellisesta
kehityksestä ja resurssien jakautumisesta.
Agenda2030 kokoaa yhteen useita erilaisia
globaalien terveyden osa-alueita tavoitteen
3, Terveyttä ja hyvinvointia, alle. Näihin
kuuluvat lapsi- ja äitiyskuolleisuus, tartun-
tataudit, seksuaali- ja lisääntymisterveys,
terveydenhuollon ja rokotteiden saatavuus,
liikenneonnettomuudet, mielenterveys sekä
tupakointi ja muut päihteiden väärinkäy-
tön muodot.

KESKIMÄÄRÄINEN ELINIKÄ

Tavallisin tapa mitata globaalaa terveyttä on keskimääräinen elinikä. Se kuvaa tietystä maasta tietyn vuoden aikana kuolleiden

keskimääräistä elinikää ja antaa siksi hyvän kuvan yleisestä terveystilanteesta. Mittari paljastaa väestön sisäiset erot, lapsikuolleisuuden tason sekä ulkoisten tapahtumien, kuten pandemioiden, luonnonkatastrofien ja sotien, vaikutuksen. Keskimääräinen elinikä on historiallisesti ollut matala, mutta viimeksi kuluneiden vuosikymmenten kehityksen ansiosta keskimääräinen elinikä maapallolla ei ole koskaan ollut yhtä korkea kuin nyt. Vuosina 1950–2022 keskimääräinen elinikä nousi 46,5 vuodesta 72 vuoteen.

Tämä myönteinen kehitys on monen tekijän summa. Suuri ero aikaisempaan on, että yhä harvempi lapsi kuolee viiden ensimmäisen elinvuotensa aikana. Kuolleisuus on kuitenkin laskenut kaikissa ikäryhmissä.

PANDEMIAN VAIKUTUS KESKIMÄÄRÄISEEN ELINIKÄÄN

Koronan seurauksena keskimääräinen elinikä laski lähes kaikkialla maailmassa. Suomessa elpyminen tapahtui suhteellisen nopeasti. Vain muutamassa vuodessa Suomessa päästiin miltei takaisin koronapan-

KESKIMÄÄRÄINEN ELINIKÄ: MISSÄ MUUTOS ON NOPEINTA?

	2000	2022	(muutos)
Malawi	46 vuotta	66 vuotta	+20 vuotta
Sambia	46 vuotta	64 vuotta	+18 vuotta
Burundi	48 vuotta	65 vuotta	+17 vuotta
Eritrea	49 vuotta	65 vuotta	+16 vuotta
Ruanda	50 vuotta	69 vuotta	+19 vuotta
Uganda	50 vuotta	67 vuotta	+17 vuotta
Botswana	52 vuotta	63 vuotta	+11 vuotta
Etiopia	53 vuotta	70 vuotta	+17 vuotta
Burkina Faso	53 vuotta	63 vuotta	+10 vuotta

KESKIMÄÄRÄINEN ELINIKÄ: MISSÄ MUUTOS ON HITAINTA?

	2000	2022	(muutos)
Lesotho	50 vuotta	53 vuotta	+3 vuotta
Filippiinit	69 vuotta	72 vuotta	+3 vuotta
Georgia	72 vuotta	74 vuotta	+2 vuotta
Dominikaaninen tasavalta	73 vuotta	74 vuotta	+1 vuosi
El Salvador	73 vuotta	76 vuotta	+3 vuotta
Malesia	74 vuotta	75 vuotta	+1 vuosi
Paraguay	74 vuotta	77 vuotta	+3 vuotta
Syyria	74 vuotta	77 vuotta	+3 vuotta
Meksiko	75 vuotta	76 vuotta	+1 vuosi
Panama	77 vuotta	80 vuotta	+3 vuotta

Lähde: Gapminder

demiaa edeltäneelle tasolle eli 82 vuoteen. Keväällä 2024 elinajanodote oli kuitenkin Suomessa yhä 0,4 vuotta lyhyempi kuin vuonna 2019. Muilla alueilla oli selvästi vaikeampaa. Vaikka tartuntoja esiintyi Saharan eteläpuolisessa Afrikassa suhteellisen vähän, pandemia vaati 170 000 ihmisen hengen, mikä osoittaa monien maiden terveydenhuoltojärjestelmien haurauden ja epätasa-arvon. Vielä on liian aikaista sanoa tarkkaan, miten pandemia on vaikuttanut alueen keskimääräiseen elinikään²¹.

LAPSIKUOLLEISUUS

Toinen tapa mitata globaalia terveystilannetta on lapsikuolleisuus. Se osoittaa, miten suuri osa kaikista lapsista kuolee ennen tiettyä ikää, usein alle viisivuotiaana. Joskus käytetään käsitettä imeväiskuolleisuus, jolla viitataan useimmiten alle vuoden ikäisiin lapsiin. Keskimääräisen eliniän tavoin lapsikuolleisuus antaa hyvän kuvan yleisestä terveystilanteesta tietyssä maassa, sillä se heijastelee myös monia yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen ulottuvuuksia. Lapsikuolleisuustilastot antavat aihetta sekä iloon että epätoivoon.

Myönteistä on se, että lapsikuolleisuus vähenee kaikkialla maailmassa ja vieläpä kiihtyvällä tahdilla. Osa maailman köyhimmistä maista on onnistunut upeasti edistämään lasten terveyttä, ja vuosina 1990–2021 lapsikuolleisuus laski maailmanlaajuisesti 59 prosenttia. Vaikka suuri osa parannuksista johtuu kohentu-

neista yhteiskunnallisista ja taloudellisista oloista, toinen tärkeä tekijä ovat yksittäisten ongelmien ja sairauksien vastaiset toimet. YK arvioi, että suuri panostus tuhkarokkorokotteeseen on pelastanut monien lasten hengen. Maailman terveysjärjestö WHO:n mukaan tuhkarokkorokote on estänyt jopa 56 miljoonaa kuolemantapausta vuosina 2000–2021. Nykyään 81 prosenttia maailman lapsista saa tuhkarokkorokotteen, mikä on hyvä asia, sillä tuhkarokkoepidemiat ovat lisääntyneet viime vuosina maailmanlaajuisesti, myös täällä Euroopassa. Hyttysverkkoihin ja malarialääkkeisiin suunnattujen avustusten arvioidaan säästäneen Afrikassa vuodesta 2000 lähtien yli 7 miljoonaa henkeä, joista suurin osa on lapsia²².

Edistymisestä huolimatta köyhyyteen liittyvä lapsikuolleisuus on edelleen lähes lamauttavan laajaa. Viisi miljoonaa alle viisivuotiasta lasta kuolee vuosittain, useimmat sairauksiin ja syihin, jotka olisivat helposti estettävissä. Tämä tarkoittaa yli 13 000 lasta päivässä. Eri kuolinsyistä ylivoimaisesti merkittävin on köyhyys. Sodan, terrorismi tai luonnonkatastrofit eivät ole milloinkaan yltäneet köyhyyden aiheuttaman kuolleisuuden tasolle. Viisi miljoonaa vuodessa on käsittämätön määrä. Sitä voidaan verrata esimerkiksi siihen, että ensimmäisenä pandemiavuonna koronatautiin menehtyi 1,7 miljoonaa ihmistä²³.

#HEALTH

PANDEMIA TEKI ERiarvoisuudesta entistä näkyvämpää

Koronapandemia toi esiin sen, miten tärkeää kestävä kehitys on vahvemman ennakointi- ja selviytymiskyvyn rakentamisessa kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla matalan ja keskitulotason maissa. Pandemian puhjetessa oli selvää, että monilta mailta puuttui sairaanhoitotilojen lisäksi myös henkilöresursseja ja välineitä, joita tarvitaan vakavasta kriisistä selviytymiseen.

Tältä osin pandemia vahvisti jo olemassa olevaa eriarvoisuutta sekä maiden sisällä että niiden välillä ja osoitti, että maiden kyky hallita vakavaa kriisiä ja toipua siitä vaihtelee suuresti. Jotta tuleviin terveyskriiseihin voidaan vastata, on tärkeää toimia ennakoivasti ja vahvistaa terveydenhuoltopalveluita matalan ja keskitulotason maissa. On myös keskeistä investoida kansallisiin ja maailmanlaajuisiin pelastuspalvelu- ja valmiusjärjestelmiin.

**Eri kuolinsyistä
ylivoimaisesti
merkittävin on
köyhyys.**

LAPSIKUOLLEISUUS: ESIMERKKEJÄ SUURISTA EDISTYSASKELEISTA

	2000	2021	(muutos)
Liberia	18 %	6 %	-63 %
Ruanda	18 %	3 %	-83 %
Malawi	17 %	4 %	-76 %
Etiopia	15 %	5 %	-66 %
Senegal	13 %	4 %	-70 %
Tansania	13 %	5 %	-62 %
Kambodža	11 %	2.5 %	-77 %
Mongolia	6 %	1.5 %	-76 %

Lähde: Gapminder

#EDUCATION

Nykytilanne: 90 prosenttia kaikista lapsista aloittaa peruskoulun. Köyhyys ja koulujen sulkeminen koronapandemian aikana vaikuttavat kuitenkin edelleen monien lasten ja nuorten koulutuksen kehitykseen matalan ja keskitulotason maissa.

Trendi: Yhä useammat lapset aloittavat peruskoulun, mutta koulutuksen saatavuus ja laatu vaihtelevat maittain. Jos mitään ei tehdä, noin 84 miljoonaa lasta ei käy koulua vuoteen 2030 mennessä ja 300 miljoonaa koulua käyvää lasta tai nuorta lopettaa koulunkäynnin osaamatta lukea ja kirjoittaa²⁴.

KOULUNKÄYNTI ON IHMISOIKEUS ja köyhyyden vähentämisen, demokratian ja tasa-arvon edellytys. Se on olennaisen tärkeää myös taloudellisen kehityksen kannalta. Nykyään noin 90 prosenttia kaikista lapsista aloittaa peruskoulun, ja lukutaito on korkeammalla tasolla kuin koskaan aiemmin.

Samaan aikaan jäljellä on yhä suuria haasteita. Köyhyys, konfliktit, humanitaariset kriisit, lapsiavioliitot, vammaisuus ja syrjintä estävät yli 250 miljoonaa lasta käymästä koulua. Lähes kolmasosa heistä asuu Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Lapsiavioliitot ja teiniraskaudet ovat syynä siihen, että alemman perusasteen loppuun suorittavien ja ylempälle perusasteelle jatkavien tyttöjen määrä on pienempi kuin poikien vastaava määrä. Samalla koulutuksen laatu on yhä heikko monissa kouluissa, ja maailmassa on edelleen yli 770 miljoonaa lukutaidotonta, joista kaksi kolmasosaa on naisia²⁵.

KOULUTUKSEN MERKITYS

Koulutus on vaurauden, terveyden ja tasa-arvon edellytys. Tämä yhteys on selkeä, kun vaurautta mitataan inhimillisen kehityksen indeksillä (HDI) ja sen suhteella koulutusvuosiin. Niger on hyvin alhaisen HDI-indeksin maa, jossa väestö käy koulua keskimäärin vain kaksi vuotta. Suomella on yksi maailman korkeimmista HDI-indekseistä, ja meillä koulua käydään keskimäärin 13 vuotta. Koulutusjärjestelmien on kaikkialla maailmassa vastattava ihmisten tarpeisiin heidän koko elämänsä ajan – esikoulusta korkeakouluun – sekä annettava kaikille yhtäläiset mahdollisuudet elinikäiseen oppimiseen, josta on hyötyä sekä työmarkkinoilla että yhteiskunnassa yleisesti. Koulutus on avain vaurauteen ja se avaa monia mahdollisuuksia, joiden avulla jokainen meistä voi edistää kestävämpien yhteiskuntien rakentamista.

Nykyään noin 90 prosenttia kaikista lapsista aloittaa peruskoulun, ja lukutaito on korkeammalla tasolla kuin koskaan aiemmin.

KUVA: UNDP LEBANON

Syyriasta pakenevat lapset pääsevät julkisiin kouluihin Wadi Khaledissa Libanonissa.

#EDUCATION

Kun uutiset ja tiedot liikkuvat salamannopeasti, medialukutaito ja lähdekriittisyys on tärkeämpää kuin koskaan ennen.

PANDEMIA VÄHENSİ KOULUA KÄYVIEN LASTEN MÄÄRÄÄ

Koronapandemian aikana monet maailman kouluista suljettiin rajoitusten ja pakollisten eristysmääräysten vuoksi, jotta viruksen leviämistä pystyttiin hillitä. Lapset ja nuoret siirrettiin etäopetukseen, mutta tämä ei ollut mahdollista niille, jotka eivät päässeet tietokoneelle tai internetiin. Tämän vuoksi monet lapset ja nuoret jäivät useissa matalan ja keskitulotason maissa ilman koulutusta.

Koulujen sulkemiset vaikuttivat yli 1,6 miljardiin lapseen ja nuoreen 190 maassa. YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescon tilastot osoittavat lisäksi, että Ugandan, Bolivian, Intian ja Indonesian kaltaisissa maissa jotkin koulut on suljettu enemmän tai vähemmän pysyvästi ja miljoonat lapset ovat vaarassa jäädä kokonaan palaamatta kouluun.

DISINFORMAATIO JA LÄHDEKRITIIKKI

Internet on muuttanut täysin sen, miten kommunikoimme ja miten nopeasti saamme tietoa. Tällä on suuri vaikutus maailman taloudelliseen ja demokraattiseen kehitykseen sekä lasten ja nuorten koulutukseen. Kun uutiset ja tiedot liikkuvat salamannopeasti, medialukutaito ja lähdekriittisyys on tärkeämpää kuin koskaan ennen.

Sosiaalisesta mediasta on tullut nykyään monille ihmisille merkittävin tiedon ja koulutuksen lähde, mutta toisaalta juuri siellä disinformaatio ja valeuutiset leviävät laajimmin. Virheelliset ja harhaanjohtavat tiedot voivat olla tuhoisia sekä yksittäisille ihmisille että koko yhteiskunnalle. Levitettyä disinformaatiota, vihapuhetta, propagandaa ja misinformaatiota voidaan käyttää vaikuttamaan päätöksiin, luomaan epäluottamusta kaikenlaisia instituutioita kohtaan ja vaikuttamaan vaaleihin.

DISINFORMAATIO: tarkoituksellisen harhaanjohtava tai väärä tieto, joka on luotu tarkoituksellisesti vahingoittamaan henkilöä, yhteiskunnallista ryhmää, organisaatiota tai maata.

MISINFORMAATIO: väärä tieto, jota ei ole luotu vahingoittamistarkoituksessa.

MALINFORMAATIO: tosiasioihin perustuva tieto, jota on manipuloitu vahingoittamaan henkilöä, organisaatiota tai maata.

VIHAPUHE: kaikenlainen hyökkäävä, halventava tai syrjivä kielenkäyttö tai käytös, joka kohdistuu yksilöihin tai ryhmiin varsinkin heidän uskontonsa, etnisen taustansa, kansallisuutensa, ihonvärinsä, alkuperänsä, sukupuolensa tai muiden identiteettitekijöidensä perusteella.

Lähde: YK:n kehitysohjelma UNDP

#EDUCATION

TOTTA VAI TARUA SIERRA LEONESSA

ITÄ-AFRIKAN SIERRA LEONESSA lanseerattiin kesäkuussa 2023 pidettävien parlamenttivaalien alla iVerify-niminen alusta, jonka tarkoituksena oli torjua maassa leviävää disinformaatiota, valeuutisia ja vihapuhetta. Tavoitteena oli parantaa ennakoivasti kansalaisten mahdollisuuksia saada puolueettomia uutisia vaalien alla. Alustan loivat Sierra Leonen journalistiliiton (SLAJ) ja Sierra Leonen kaikkiin vaalipiireihin lähetyksiä tekevän Independent Radio Networkin (IRN) toimittajat yhdessä BBC Media Actionin ja UNDP:n kanssa.

Saatat pohtia, kuka kuuntelee radiota. Sierra Leonessa lähes kolmasosalla väestöstä ei ole pääsyä internetiin. Sen sijaan suurin osa (70 prosenttia)

väestöstä luottaa radioon pääasiallisena tietolähteenään. iVerifyn perustajat tiesivät tämän ja aloittivat kahdeksan faktantarkistajan tiimin kanssa viikoittaisen radio-ohjelman, jossa tarkistetaan sosiaalisessa mediassa tai sanomalehdissä esitettyjä väitteitä ja sisältöä. Kuuntelijat saattoivat myös lähettää kysymyksiä itseään askarruttavista asioista, kuten näkemistään videoista tai lukemistaan teksteistä, ja näille tehtiin faktantarkistus. Näin kansalaiset saivat todennettua ja luotettavaa tietoa, jonka pohjalta he saattoivat tehdä tietoon perustuvia päätöksiä tulevissa vaaleissa.

Lähde: YK:n kehitysohjelma UNDP

#PEACE

Nykytilanne: Neljäsosa maailman väestöstä asuu tällä hetkellä konfliktialueilla. Vuoden 2023 puolivälissä yli 110 miljoonaa ihmistä eli pakolaisina, mikä on kaksi kertaa enemmän edelliseen vuosikymmeneen verrattuna²⁶.

Trendi: Jatkuvat sekä uudet väkivaltaiset konfliktit eri puolilla maailmaa vaikeuttavat rauhanomaisten ja osallistavien yhteiskuntien tavoitteen saavuttamista.

SUOMESSA ON OLLUT rauha yli 80 vuotta. Näin ei kuitenkaan ole kaikkialla. Rauhanomaisten yhteiskuntien määrä maailmassa on vähentynyt viimeisten 15 vuoden aikana. Vuoden 2023 Global Peace Indexin mukaan maailmanlaajuisesti 84 maata muuttui rauhanomaisemmaksi vuonna 2022, kun taas peräti 79 maata muuttui vähemmän rauhanomaiseksi²⁷. Rauhanomaiset ja väkivallattomat yhteiskunnat ovat yksi kestävän kehityksen tavoitteista ja kestävän kehityksen peruslähtökohta. Osallistavat, vastuulliset ja oikeudenmukaiset instituutiot, joissa jokaisella on yhdenvertainen asema lain edessä sekä mahdollisuus saada oikeutta ja vaikuttaa asioihin, muodostavat perustan hyvälle hallinnolle, jossa ei ole konflikteja, korruptiota tai väkivaltaa. Pitkäkestoista kehitystä ei voida saavuttaa konfliktien ja väkivallan keskellä. Väkiältä ei ainoastaan aiheuta inhimillistä kärsimystä vaan myös heikentää yhteiskunnan taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöön liittyvän kehityksen perustaa.

Sodan ja pitkittyneiden konfliktien koettelemat maat ovat usein niitä, joilla on eniten vaikeuksia väestönsä nostamisessa pois köyhyydestä. Rauhanomaisten, osallistavien ja kestävien yhteiskuntien kannalta on olennaista varmistaa oikeusjärjestelmä, jossa kaikki ovat yhdenvertaisia lain edessä, ja edistää ihmisoikeuksien toteutumista.

KRIISEJÄ JA KONFLIKTEJA PAKENEVAT IHMISET

Eri puolilla maailmaa on meneillään useita suuria konflikteja ja humanitaarisia kriisejä, ja humanitaarisen avun tarve on suurempi kuin koskaan. Konfliktit ja kriisit aiheuttavat välitöntä kärsimystä ja vaativat usein valtavia resursseja lyhyessä ajassa pelkästään ihmishenkien pelastamiseksi. Samalla on mahdollisuuksien mukaan ryhdyttävä nopeasti toimeen jälleenrakennuksen ja sovittelu- tai käsittelyprosessin aloittamiseksi. Siirtyminen akuuttivaiheesta jälleenrakennukseen on tärkeä. Maat, joihin kriisi tai konflikti on vaikuttanut joskus vuosikymmeniä, ovat usein hyvin alttiita

myöhemmille kriiseille ja uusille ongelmille. Akuutteihin kriiseihin ja haasteisiin vastuumiskyvyn kehittäminen ja pitkän aikavälin kehityksen käynnistäminen ovat ratkaisevan tärkeitä.

YK:n pakolaissopimuksen mukaan pakolaiset ovat ihmisiä, jotka ovat joutuneet pakenemaan kodeistaan ja ylittämään kansainvälisen rajan sodan, väkivallan tai vainon vuoksi, usein ilman ennakkovaroitusta. He eivät voi palata kotimaahansa ennen kuin olosuhteet siellä ovat jälleen vakaat. Pakolaisella on oikeus saada turvapaikka maista, jotka ovat allekirjoittaneet vuonna 1951 voimaan tulleen YK:n pakolaissopimuksen. Pakolaissopimuksessa määritellään, mikä on pakolainen ja mitkä ovat hänen oikeutensa.

Syksyllä 2023 maailmassa oli yli 110 miljoonaa ihmistä, jotka pakenivat sotaan, konflikteja ja vainoa. Heistä 36,4 miljoonaa luokiteltiin pakolaissopimuksen mukaan pakolaisiksi. Loput olivat joko turvapaikkaa hakevia henkilöitä, joilla ei ollut pakolaisasemaa, tai oman maansa sisällä pakenevia henkilöitä, joita kutsutaan maansisäisiksi pakolaisiksi.

ILMASTONMUUTOS AJAA IHMISET KODEISTAAN

Toinen syy, jonka vuoksi ihmiset joutuvat siirtymään kotiseudultaan, on ilmastomuutos. Monet joutuvat lähtemään kodistaan, koska he eivät voi enää elättää itseään viljelemällä maata tai jäädä koti-

kaupunkiinsa kuivuuden, rankkasateiden, merenpinnan nousun, pyörremyrskyjen tai muiden ilmastokriisin aiheuttamien äärimmäisten sääilmiöiden vuoksi.^{28 29} Ympäristö- tai ilmastosyistä pakeneva henkilö ei ole oikeudellisesti pakolainen pakolaissopimuksen nojalla eikä hänellä siksi ole monissa maissa laillista oikeutta hakea turvapaikkaa sen perusteella. Maailmanpankki arvioi, että ilmastomuutoksen vuoksi kotiseudultaan siirtymään joutuvien ihmisten määrä voi nousta jopa 143 miljoonaan vuoteen 2050 mennessä, jos emme toimi nopeasti³⁰.

#GENDEREQUALITY

Nykytilanne: Naisia on mukana politiikassa enemmän kuin koskaan aiemmin, mutta vielä on pitkä matka siihen, että saavuttaisimme sukupuolten tasa-arvon vuoteen 2030 mennessä.

Trendi: Monilla alueilla on edistytty kohti sukupuolten tasa-arvoa, mutta kehitys on hidasta ja naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia syrjitään yleisesti.

SUKUPOULTEN TASA-ARVO ON kestävän ja rauhanomaisen kehityksen edellytys. Tasa-arvossa on kyse vallan, vaikutusvallan ja resurssien tasapuolisesta jakautumisesta. Kaikenlainen naisiin ja tyttöihin kohdistuva väkivalta, syrjintä ja haitallinen toiminta vaikuttaa paitsi yksilöön myös koko yhteiskuntaan.

Vaikka sukupuolten tasa-arvoa on onnistuttu edistämään monissa maissa ympäri maailmaa viimeisten 20 vuoden aikana, tytöillä ja naisilla on edelleen vähemmän mahdollisuuksia ja valtaa. Naisia syrjitään useimmilla elämän osa-alueilla. Naiset saavat huonompaa terveydenhuoltoa, heidän odotetaan tekevän enemmän palkatonta työtä kotona ja he ansaitsevat työmarkkinoilla samasta työstä vähemmän kuin miehet. Naiset myös joutuvat kokemaan paljon vihaa ja uhkailua internetissä ja sosiaalisessa mediassa. Hyvä uutinen on, että naisten osuus politiikassa on suurempi kuin koskaan. Tästä huolimatta edelleen vain 26,5 prosenttia kaikista maailman vaaleilla valituista parlamentin jäsenistä on naisia³¹.

Vaikka sukupuolten tasa-arvo on kestävän kehityksen edellytys, edistyminen sitä kohti on hidasta.

PANDEMIA OLI KOVA ISKU PYRKIMYKSILLE KOHTI TASA-ARVOA

Koronapandemian suurimpia häviäjiä olivat naiset ja lapset. Tämä ei johdu ainoastaan siitä, että naiset ottivat enemmän vastuuta kotona ja tekivät suurimman osan lastenhoitotyöstä päiväkotien ja koulujen ollessa kiinni, vaan myös siitä, että naiset olivat etulinjassa koronaviruksen vastaisessa taistelussa. Maailmanlaajuisesti naiset tekevät lähes 70 prosenttia kaikesta terveydenhuoltotyöstä. Lisäksi naisiin ja lapsiin kohdistuva väkivalta lisääntyi, koska rajoitukset pakottivat monet pysymään enemmän kotona, ja suurin osa väkivallantekijöistä on uhrin perheenjäseniä³².

LAINSÄÄDÄNNÖN PARANTAMINEN

Emme voi saavuttaa sukupuolten tasa-arvoa, ellei naisilla ole yhtäläisiä mahdollisuuksia päästä johtotasemaan kaikilla

#GENDEREQUALITY

Ihmiset kokoontuvat osoittamaan mieltään sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa vastaan Cox's Bazarissa Bangladeshissa.

päätöksenteon tasoilla politiikassa, taloudessa ja muualla yhteiskunnassa. YK:n tiedot yli sadasta maasta osoittavat, että naiset pääsevät nykyään paremmin osallistumaan päätöksentekoon paikallistasolla. Kuitenkin vain noin 15 prosenttia maista on saavuttanut sukupuolipariteetin eli tilanteen, jossa sekä miehillä että naisilla on vähintään 40 prosentin edustus kansallisten parlamenttien ja/tai viranomaisten lainsäädäntöelimissä. Saavutettu edistys johtuu suurelta osin laissa säädetyistä sukupuolikiintiöistä, jotka velvoittavat valitsemaan naisia päätöksentekotehtäviin³³.

Sukupuolten tasa-arvolla on myönteisiä vaikutuksia paitsi yksilöön, myös koko yhteiskuntaan. Euroopan tasa-arvoinsituutin (EIGE) kaltaisten organisaatioiden tekemät tutkimukset osoittavat, että

sukupuolten tasa-arvolla on taloudellisia hyötyjä, kuten korkeampi yleinen työllisyysaste ja siten parempi BKT pitkällä aikavälillä³⁴.

SEKSUAALITERVEYS

Toinen myönteinen kehityssuuntaus on, että yli puolet kaikista maailman naisista pystyy itse päättämään seksuaali- ja lisääntymis-terveydestään. Esimerkiksi nykyään 91 prosenttia naisista pystyy valitsemaan ja päättämään ehkäisymenetelmänsä itsenäisesti. On kuitenkin huomattava, että maailmanlaajuisesti arviolta 257 miljoonalla naisella ei vielä ole mahdollisuutta käyttää turvallisia ehkäisymenetelmiä³⁵.

Samalla yksi nainen tai vastasyntynyt lapsi kuolee joka 11. sekunti synnytyksen aikana, valtaosa heistä matalan tulotason

ja alemman keskitulotason maissa. Oikean tiedon ja hoidon avulla suurin osa näistä ihmishengistä olisi voitu pelastaa.

HLBTI-HENKILÖIDEN SYRJINTÄ

Agenda 2030 -toimintaohjelmaan liittyvän työn peruseriaatteena on, että ketään ei saa sulkea ulkopuolelle. Tästä huolimatta HLBTI-ihmiset jäävät monissa maissa ympäri maailmaa kestäväen kehityksen toimien ulkopuolelle. HLBTI-henkilöt (homot, lesbot, biseksuaalit, transsukupuoliset ja intersukupuoliset) kohtaavat epätasa-arvoisissa yhteiskunnissa ja maissa todennäköisemmin sortoa ja syrjintää. Syrjinnän ja sorron vuoksi HLBTI-ihmisten terveys on heikko, heillä on huonommat koulutusmahdollisuudet ja he elävät todennäköisemmin köyhydessä. Tällä hetkellä miesten välinen seksi on laitonta yli 65 maassa ja naisten välinen seksi yli 41 maassa. Yli 12 maassa transsukupuolinen identiteetti tai ilmaisu on kriminalisoitu eli kielletty laissa niin sanottujen transvestismia/ristiinpukeutumista ja naamioitumista koskevien lakien nojalla.

UNDP:n sukupuolten epätasa-arvoindeksi (Gender Inequality Index, GII) mittaa eriarvoisuutta naisten ja miesten välillä sellaisilla osa-alueilla kuin terveys, voimaantuminen ja ammatillinen toiminta. Taulukossa näkyy, mitkä maat olivat eniten ja vähiten tasa-arvoisia GII:n mukaan vuonna 2021. Haluatko tietoa ajantasaisista luokituksista? Käy tutkimassa lukuja sivulla hdr.undp.org !

Maailman tasa-arvoisimmat maat vuonna 2021

1.	Tanska
2.	Norja
3.	Sveitsi
4.	Ruotsi
5.	Alankomaat
6.	Suomi
7.	Singapore
8.	Islanti
9.	Luxemburg
10.	Belgia

Maailman epätasa-arvoisimmat maat vuonna 2021

1.	Jemen
2.	Papua-Uusi-Guinea
3.	Afganistan
4.	Keski-Afrikan tasavalta
5.	Tšad
6.	Liberia
7.	Haiti
8.	Sierra Leone
9.	Mauritania
10.	Tonga

Lähde: YK:n kehitysohjelma UNDP

#TECH

Nykytilanne: Innovaatiot ja uusi teknologia ovat mullistaneet kestävän kehityksen pyrkimykset, ja teknologisen kehityksen vauhti kiihtyy.

Trendi: Olemme keskellä teknologista vallankumousta, joka tulee jatkossakin muuttamaan elämäämme.

TEKNOLOGINEN KEHITYS ON välttämätöntä, jotta voimme löytää kestäviä ratkaisuja ihmisten ja maapallon kohtaamiin haasteisiin. Internet on muuttanut täysin sen, miten kommunikoimme ja miten nopeasti saamme tietoa. Itse asiassa puolet maailman väestöstä on verkossa, ja joka päivä keskimäärin 700 000 uutta ihmistä käyttää internetiä.

EMME OLISI NYKYISESSÄ TILANTEESSAMME ILMAN SÄHKÖÄ

Tiede alkoi kiinnostua staattisesta sähköstä jo 1600-luvulla. 1700-luvulla tutkijat totesivat, että kyse oli positiivisista ja negatiivisista varauksista. Energiaa alettiin valjastaa käyttöön 1800-luvulla, ja hehkulamppu keksittiin saman vuosisadan lopulla. Sähkö kuitenkin käynnisti yhteiskunnan kehityksen toden teolla vasta, kun Nikola Tesla kehitti vaihtovirran. Vain vähän yli sadassa vuodessa monet maailman maat muuttuivat täysin sähköttömistä täysin riippuvaisiksi sähköstä.³⁶ Vuonna 1998 73 prosentilla

maailman väestöstä oli mahdollisuus käyttää sähköä, ja vuonna 2023 tämä luku oli 91 prosenttia. Yli 660 miljoonalla ihmisellä ei kuitenkaan ole vielääkään mahdollisuutta käyttää tätä peruspalvelua. Sekä Latinalaisessa Amerikassa että suuressa osassa Aasiaa on tapahtunut edistystä, kun taas Saharan eteläpuolisessa Afrikassa on monin paikoin jääty tässä jälkeen. Tällä hetkellä 75 prosenttia ilman sähköä elävistä asuu Saharan eteläpuolisessa Afrikassa³⁷.

Fossiiliset polttoaineet, kuten hiili, öljy ja kaasu, ovat jo vuosikymmeniä olleet tärkeitä sähköntuotannon lähteitä. Hiilipolttoaineiden polttaminen kuitenkin tuottaa suuria määriä kasviuonekaasuja, jotka aiheuttavat ilmastonmuutosta ja vaikuttavat haitallisesti hyvinvointiimme ja ympäristöön. Lisäksi sähkön maailmanlaajuinen käyttö kasvaa nopeasti, ja ilman vakaata sähkönsaantia maiden on vaikea ylläpitää talouttaan. Jotta puhtaan energian saatavuus maailmanlaajuisesti vuoteen 2030 mennessä voidaan varmistaa, meidän on nopeutettava sähköistämistä, lisättävä investointeja uusiutuvaan ener-

On selvää, että tekoälyn kehittyminen muuttaa maailmaamme perusteellisesti.

giaan, parannettava energiatehokkuutta ja kehitettävä kehityksen mahdollistavia lakeja ja asetuksia.

TEKOÄLY – TULEVAISUUTTA VAI TUHOA

Tekoäly on suunniteltu jäljittelemään ihmisaivoja ja niiden kykyä hankkia tietoa, ratkaista ongelmia, tulkita tuloksia, suunnitella ja tehdä johtopäätöksiä. Ihmiset ovat jo pitkään haaveilleet tuntevista ja ajattelevista koneista – ja pelänneet niitä. Tämä tutkimusala sai kuitenkin nykyisen nimensä vasta 1950-luvulla. Nykyään tekoälyä hyödyntävät palvelut ovat yleistymässä, oli sitten kyse ChatGPT:n kaltaisista chat-robotteista, ilmastotietoja keräävistä palveluista tai matkapuhelimen karttapalveluista, jotka kertovat nopeimman kävely-, pyöräily- tai ajoreitin paikasta A paikkaan B³⁸. On selvää, että tekoälyn kehittyminen muuttaa maailmaamme perusteellisesti. Monet puhuvat riskeistä ja siitä, että tekoälyn ilkeäkäyttö voi vaikuttaa ihmisten turvallisuuteen, heikentää luottamusta instituutioihin, lisätä disinformaation leviä-

mistä ja uhata demokratiaa. Samaan aikaan digitalisaatiosta on tullut olennainen osa kestävästä kehitystä ja verkkoon kytkettyjä tuotteita (esineiden internetiä); tekoäly ja robottiteknologia ovat keskeisiä kestävä kehityksen tavoitteiden mahdollistajia. Näimme esimerkiksi, miten tekoälyä hyödynnettiin rokotteiden nopeaan kehittämiseen pandemian aikana. Tekoäly voi myös olla loistava väline ilmastonmuutoksen torjunnassa. Sen avulla voidaan muun muassa edistää resurssien tehokkaampaa käyttöä, minimoida syntyvä jäte ja vähentää energiankulutusta^{39,40}.

Meidän on yksinkertaisesti vähennettävä digitaalisen kehityksen kielteisiä, tahattomia seurauksia ja edistettävä digitaalisaatiota kehityksen mahdollistajana, jotta voimme löytää kestäviä ratkaisuja meihin ja maapalloon kohdistuviin haasteisiin.

TEKNOLOGINEN KEHITYS JA KESTÄVÄ ENERGIA JEMENISSÄ

TÄLLÄ HETKELLÄ suuri osa tutkimus- ja innovaatiotoiminnasta keskittyy löytämään uusia tapoja luoda kestävää energiaa pienellä ympäristöjalanjäljellä. Yksi tämän asian parissa työskentelevistä henkilöistä on Iman Hadi, joka toimii yrittäjänä Jemenin maaseudulla.

Jemenissä vuosia jatkuneet konfliktit ovat tuhonneet monia ihmishenkä ja pakottaneet miljoonat ihmiset elämään hyvin epävarmoissa oloissa. Kriisin jälkimainingeissa rehottavat köyhyys, nälkä ja sairaudet. Yli puolella väestöstä ei ole riittävästi syötävää, ja 25 prosenttia kärsii aliravitsemuksesta. Heistä kaksi miljoonaa on lapsia⁴¹.

Yrittäjä Iman tuntee hyvin köyhyyden ja kurjuuden, joka vaivaa suurta osaa hänen maastaan. Monissa kylissä tilanne on erityisen vaikea, sillä vakaan sähkön kaltaisia peruspalveluita ei juuri ole. Niinpä Iman päätti tehdä asialle jotain.

”Tajusin, miten paljon ihmiset ja erityisesti naiset kärsivät omalla alueellani, joten päätin ylittää sosiaaliset ja kulttuuriset esteet ja tehdä asialle jotain”, hän sanoo.

Nyt Iman johtaa kymmenen naisen ryhmää, joka on asentanut aurinkosähköjärjestelmän tarjotakseen puhdasta energiaa alueensa asukkaille Absissa Hajjahin maakunnassa.

”Dieselillä tuotetun sähkön kalleus on estänyt monia köyhiä perheitä saamasta

sähköä. Toistaiseksi aurinkosähköjärjestelmä tarjoaa kohtuuhintaista energiaa 43 kotitaloudelle, ja lisää on tulossa”, Iman kertoo.

Sen jälkeen kun hän aloitti liiketoimintansa kaksi vuotta sitten UNDP:n ja EU:n tuella, asiakkaiden määrä on kasvanut 25:stä 43:een ja nettovoitto on noussut 1 200 000 Jemenin rialiin (noin 4 400 euroon marraskuun 2023 valuuttakursilla), mikä on Jemenin maaseudulla merkittävä summa. Imanin työ on vaikuttanut hänen koko yhteisöönsä, inspiroinut naapureita ja ystäviä ja antanut heille toivoa. Al Ghadin alueella asuva Faleha Mohammad asui iäkkäiden vanhempiensa kanssa majassa. Perheellä ei ollut vakaata tulonlähdetä, mutta Imanin aurinkosähköjärjestelmän luotettava sähkönsyöttö rohkaisi Falehaa ostamaan ompelukoneen ja ryhtymään valmistamaan ja myymään vaatteita. Falehan yrittäjähenkisyys antoi perheelle vakaammat tulot, joiden ansiosta he pystyivät rakentamaan uuden, suuremman kodin.

Kun tieto Iman Hadin aurinkosähköjärjestelmästä ja sen vaikutuksesta naapurustoon levisi, BBC lisäsi hänet maailman vaikutusvaltaisimpien naisten luettelonsa, koska hän on edistänyt myönteistä muutosta ja vaikuttanut asioihin maansa levottomasta turvallisuustilanteesta huolimatta.

Lähde: YK:n kehitysohjelma UNDP

#STORIES

Iman Hadi seisoo aurinkosähköjärjestelmän vieressä, jonka avulla perheet ja yritykset saavat sähköä Jemenin Absissa.

#CLIMATEACTION JA #NATURE4LIFE

Nykytilanne: Maapallon ilmasto muuttuu yhä nopeammin. Päästöt kasvavat edelleen, ilmakehän hiilidioksidipitoisuudet ovat suurimmat kahteen miljoonaan vuoteen ja useampi kuin joka viides laji on vaarassa kuolla sukupuuttoon.⁴²

Trendi: Ilmaston lämpenemisen ja sen aiheuttaman ilmastomuutoksen pysäyttäminen on yhä kiireellisempää. Kaikki pienet ja suuret ponnistelut kehityksen ohjaamiseksi oikeaan suuntaan ovat arvokkaita.

ILMASTONMUUTOS ON TODELLINEN ja kiistaton uhka ihmiskunnan kehitykselle ja maapallolle. Kasvihuonekaasupäästöt kasvavat edelleen, ja sen seurauksena on vaarana, että maapallon keskimääräinen lämpeneminen ylittää kaksi celsiusastetta. Tällä olisi vakavia seurauksia ekosysteemeille, valtamerten happamoitumiselle, ihmisten turvallisuudelle, elintarviketuotannolle, vesihuollolle ja terveydelle. Keskilämpötilan nousuun liittyy myös kohonnut luonnonkatastrofien riski⁴³.

Vaikutukset ovat jo nyt nähtävissä, ja ne pahenevat entisestään, jos emme toimi. Voimme tehdä tarvittavat muutokset maapallon suojelemiseksi koulutuksen, innovaatioiden ja ilmastositoumusten noudattamisen avulla. Nämä muutokset tarjoavat myös erinomaisia mahdollisuuksia uudenaikaistaa infrastruktuuria, luoda uusia työpaikkoja ja edistää maailmanlaajuisia hyvinvointia.

HIILIDIOKSIDI ILMAKEHÄSSÄ

Olemme jo pitkään tienneet, että ilmakehän hiilidioksidipitoisuus kasvaa ja vaikuttaa planeettaamme. Tutkija nimeltä Charles D. Keeling perusti yli 60 vuotta sitten mittauslaitoksen. Se sijoitettiin vuoren huipulle Havaijille, keskelle Tyyntä valtamerta, jotta ympärillä tapahtuva ihmisen toiminta vaikuttaisi tuloksiin mahdollisimman vähän. Siitä lähtien on voitu kuukausittain mitata hiilidioksidin pitoisuutta ilmakehässä.

Keelingin aloitettua mittaukset vuonna 1958 taso on noussut 320 ppm:stä 400 ppm:ään. Ennen teollista vallankumousta pitoisuus oli 280 ppm. Geologisten tutkimusten mukaan pitoisuus ei ole todennäköisesti ollut näin korkea kolmeen miljoonaan vuoteen.

Lisäksi ilmakehässä olevan hiilidioksidin määrän ja maapallon lämpötilan välisestä yhteydestä on tiedetty jo pitkään. Tämän yhteyden selvitti ensimmäinen ruotsalainen Nobel-palkinnon saaja Svante

Vuonna 2021 Etelä-Turkkia koettelivat vakavat metsäpalot, jotka saattavat liittyä ilmaston lämpenemiseen.

Arrhenius jo 1800-luvun lopussa, ja monet muut tutkijat ovat myöhemmin todistaneet yhteyden niin teoriassa kuin käytännössäkin. Vaikka saatavilla on valtavasti tietoa siitä, että maapallon keskilämpötila on noussut ihmisen aiheuttaman kasvihuoneilmiön kiihtymisen vuoksi, vasta vuoden 2015 lopussa saatiin aikaan maailmanlaajuinen sopimus lämpenemisen pysäyttämiseksi (Pariisin sopimus).

METSÄ

Maaailman metsissä elää yli puolet maalla elävistä kasvi-, hyönteis- ja eläinlajeista. Metsät torjuvat ilmastonmuutosta poistamalla ja varastoimalla hiiltä ilmakehästä. Lisäksi metsät suojaavat myrskyjen ja tulvien vaikutuksilta ja tarjoavat meille happea ja puhdasta vettä⁴⁴. Metsät suojaavat meitä myös taudeilta. Itse asiassa planeettamme

metsäkato on yhteydessä kolmasosaan uusista puhkeavista taudeista⁴⁵.

Maaailmanlaajuinen metsäkato jatkuu, mutta kehitys on kääntymässä myönteisempään suuntaan. Metsäkadon etenemisvauhti on vähentynyt yli puoleen 2000-luvun toisella vuosikymmenellä edelliseen vuosikymmeneen verrattuna.

KENIASSA ISTUTETAAN UUSIA PUITA

TIESITKÖ, ETTÄ Kongossa on yksi maailman suurimmista sademetsistä? Tai että vuosikymmeniä kestäneen metsäkadon jälkeen Keniassa on ryhdytty toimeen sen seurauksien vuoksi? Kenia, jonka metsät ja ekosysteemit kuuluvat koko Itä-Afrikan monimuotoisimpiin, tarjoaa myös toimeentulon noin kahdelle miljoonalle ihmiselle. Monet hyötyvät nyt hankkeesta, jossa koulut ja yritykset ovat osallistuneet paitsi puiden istutuskampanjoihin myös suunnitelmiin siitä, miten metsiä tulisi hoitaa ja hyödyntää. Lisäksi Kenian hallitus on virallisesti tunnustanut alkuperäiskansojen tärkeän roolin metsien suojelussa.

Edistyminen on ollut varsin nopeaa. Kenia saavutti alkuperäisen tavoitteensa 10 prosentin uudelleenmetsittämisestä vuoteen 2022 mennessä, ja nyt se on asettanut tavoitteeksi 30 prosenttia vuoteen 2050 mennessä.

Yksi Kenian uudelleenmetsittämis-hankkeessa mukana olevista on 26-vuotias Ruth Kimani, joka muun muassa istuttaa puita Kenian Nakurujärven kansallispuistoon. Puistossa elää ainutlaatuisia eläinlajeja, kuten leijonia, leopardreja, sarvikuonoja, virtahepoja ja

satoja lintulajeja, kuten vaaleanpunainen flamingo. Se on kuitenkin myös ekosysteemi, johon kohdistuu suuria paineita metsäkadon, saastumisen ja lähialueiden nopean kaupungistumisen vuoksi. Ruth Kimani työskenteli täällä hiljattain naapurikylän naisten kanssa, jotka viljelivät kansallispuistoon istutettavia taimia.

”Työskentely paikallisten naisten kanssa ja heidän taimiensa ostaminen on meille oikea ratkaisu ja antaa heille lisätuloja”, Kimani sanoo.

Kenian metsien hoitamisen lisäksi Ruth johtaa muotibrändiä, joka perustuu yksinomaan tekstiilijätteen kierrätykseen.

”Kun kerron ihmisille pyörittäväni jätteetöntä muotibrändiä, se ei aina tee heihin vaikutusta, koska useimmat ihmiset eivät ole tietoisia jätteiden ympäristövaiikutuksista. Unelmoin tulevaisuudesta, jossa ihmiset ovat tietoisia elämäntapojensa vaikutuksesta planeettaan, ja jossa alamme tosissamme siirtyä lineaarisesta taloudesta kiertotalouteen erityisesti kannustamalla kierrätykseen ja metsänsiintutukseen”, Ruth Kimani sanoo.

Lähde: YK:n kehitysohjelma UNDP

#STORIES

Ruth Kimani Nairobin arboretumissa, jossa puita istutetaan opetus- ja tutkimustarkoituksiin.

Tiesitkö, että alkuperäiskansojen osuus maailman väestöstä on alle 6 prosenttia, mutta ne suojelevat yli 80:tä prosenttia biologisesta monimuotoisuudesta maailmanlaajuisesti?⁴⁶

BIOLOGINEN MONIMUOTOISUUS

Biologinen monimuotoisuus eli biodiversiteetti tarkoittaa elämän monimuotoisuutta maapallolla. Se voidaan jakaa kolmeen tasoon: lajien monimuotoisuuteen, ekosysteemien monimuotoisuuteen ja lajien väliseen geneettiseen monimuotoisuuteen. On helppo lannistua, kun ajattelee, että meitä saattaa uhata kuudes joukkosukupuutto, jossa miljoona eläin- ja kasvilajia voi kuolla sukupuuttoon⁴⁷. 1970-luvulta lähtien villieläinkannat ovat vähentyneet yli 60 prosenttia. Viimeisin joukkosukupuutto tapahtui noin 65 miljoonaa vuotta sitten, jolloin dinosaurukset kuolivat sukupuuttoon.

Maailma ei kuitenkaan katsele tapahtumia sivusta toimitettomana. Yksi tärkeä kansainvälinen sopimus on biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus, joka hyväksyttiin YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssissa Brasilian Rio de Janeirossa vuonna 1992. Joulukuussa 2022 maailman johtajat pääsivät sopimukseen uudesta biologista monimuotoisuutta koskevasta kehyksestä, jota kutsutaan Kunming-Montrealin maailmanlaajuiseksi biodiversiteettikehykseksi. Kehyksen tarkoituksena on pysäyttää biologisen monimuotoisuuden väheneminen ja taata, että vuoteen 2050 mennessä elämme sopusoinnussa luonnon kanssa. Uusi kehys on myös tärkeä askel alkuperäiskansojen, paikallisyhteisöjen, naisten ja nuorten oikeuksien tunnustamisessa⁴⁸.

YK:n vuoden 1992 biodiversiteettisopimus tunnustaa alkuperäiskansojen, kuten saamelaisten, oikeuden osallistua luonnon monimuotoisuuden suojeluun ja kestävään käyttöön. Se korostaa heidän perinteisen tietonsa merkitystä saamelaiskulttuurin tulevaisuudelle. Alkuperäiskulttuurit ovat myös usein keskeisiä luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta. Suomessa ympäristöministeriön alaisuudessa toimii asiantuntijatyöryhmä, joka edistää näitä tavoitteita

saamelaisten kotiseutualueella. Ryhmä perustettiin vuonna 2009 Saamelaiskäräjien ehdotuksesta. He työskentelevät saamelaisten perinteistä tietoa koskevien tavoitteiden parissa ja lisäävät tietämystä tästä aiheesta. Metsähallitus ja Saamelaiskäräjät ovat myös kehittäneet erityisen toimintamallin, joka auttaa arvioimaan, miten saamelaiskulttuuri otetaan huomioon luonnonsuojelu- ja erämaa-alueiden suunnittelussa.

Saamelaiset ovat Suomen ja Euroopan Unionin ainoa tunnustettu alkuperäiskansa. Heitä elää Suomessa noin 10 800, joista 3 400 saamelaisten kotiseutualueella. Saamelaisia asuu myös Norjassa, Ruotsissa ja Venäjällä. Saamelaiset ovat sekä alkuperäiskansa että kielellinen ja kulttuurinen vähemmistö. Suomessa puhutaan kolmea saamen kieltä: pohjoissaamea, inarinsaamea ja koltansaamea. Kaikki nämä kielet ovat uhanalaisia, mikä tarkoittaa, että niiden siirtyminen uusille sukupolville on vaikeutunut. Saamelaiseen kulttuuriin kuuluvat saamen kieli ja perinteiset elinkeinot, kuten poronhoito, kalastus, metsästy, keräily ja saamen käsityöt.

KULUTUS

Lisääntynyt tietoisuus siitä, miten toimintamme vaikuttaa muihin, voi hyvinkin olla ensimmäinen askel kohti ymmärrystä siitä, mitä tapahtuu planeetallemme. Esimerkiksi tällä hetkellä kulutamme enemmän kuin planeettamme kestää. Tämä koskee kaikkea vaatteista, elektroniikasta, autoista ja matkustamisesta lähtien. Suuri osa kulutuksestamme liittyy elämän perustarpeisiin, mutta toisinaan kyse on enemmänkin mielihalujen tyydyttämisestä. 1970-luvulta lähtien maailman väkiluku on kaksinkertaistunut ja ihmisten kokonaiskulutus nelinkertaistunut. Mitä ostamistasi asioista todella tarvitset ja mitä vain haluat saada?

SÄÄNMUKAINEN PUKEUTUMINEN?

TÄÄLLÄ SUOMESSA KULUTAMME paljon vaatteita. Nykyään ei ole enää vain syys-, kevät-, kesä- ja talvimallistoja, vaan meille tarjotaan useita mallistoja kunkin vuodenajan sisällä. Pikamuoti tarjoaa kuluttajille halpoja ja trendikkäitä vaatteita, mutta sen suorat ja epäsuorat seuraukset teollisuudelle ovat merkittäviä. Pikamuodin ja nykyään jopa ultrapikamuodin kohdalla ympäristö ja halpavaatteita valmistavat ihmiset maksavat usein suurimman hinnan huonojen työolojen, matalien palkkojen ja terveyshaittojen muodossa.

Pikamuotiteollisuuden tuotanto-olosuhteet ja pitkät kuljetusmatkat eivät kuitenkaan ole ainoita asioita, jotka vaikuttavat kielteisesti sekä ihmisiin että ympäristöön. Vaatteiden suuri vaihtuvuus tarkoittaa, että monia vaatteita ei käytetä koskaan tai niitä käytetään vain lyhyen aikaa. Sen jälkeen ne heitetään pois, ja ne päätyvät usein muiden maiden kaatopaikoille. Keväällä 2023 ruotsalainen

uutistoimisto teki laajan tutkimuksen siitä, minne vaatteet Ruotsista päätyvät. Selvisi, että vaatteet lähetetään Ruotsista Länsi-Afrikan kaatopaikoille Beniniin, tarkemmin sanottuna Cotonouhun, jossa sijaitsee yksi maailman suurimmista kaatopaikoista. Tutkimuksen mukaan tämä ei koske vain pois heitettyjä vaatteita, vaan myös niitä vaatteita, joita on annettu kierrätykseen.

Tutkimus osoittaa sen, mitä tutkijat ovat sanoneet jo jonkin aikaa, eli että ylikulutuksemme Ruotsissa, Suomessa ja muissa maailman vauraammissa osissa tekee ihmisten elämästä kestäväntöntä muualla. Kestävämpien ratkaisujen löytämiseksi tehdään kuitenkin monia asioita. Seuraa sivua ymparisto.fi tai Maailman luonnonsäätiötä (WWF) saadaksesi lisätietoja kestävästä kulutuksesta ja tuotannosta.

Lähde: Naturskyddsföreningen, Naturvårdsverket, ymparisto.fi

#STORIES

SUOMEN APU EDISTÄÄ KEHITYSTÄ

SUOMI ON TUKENUT monia maailmassa tapahtuneita edistysaskeleita kehityspolitiikan ja -yhteistyön keinoin. Kehityspolitiikka on erottamaton osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa - vaikuttamistyötä, jonka tavoitteena on vähentää köyhyyttä ja eriarvoisuutta maailmassa sekä edistää kestävää kehitystä. Kehityspolitiikkaan kuuluu esimerkiksi se, että suomalaiset virkamiehet ja ministerit vaikuttavat kansainvälisissä järjestöissä, kuten YK:ssa ja EU:ssa, sekä neuvottelevat kehittyvien maiden edustajien kanssa tavoitteiden toteutumisesta. Kehitysyhteistyö on käytännön työtä, jolla kehityspolitiikan tavoitteita edistetään. Sitä rahoitetaan verorahoilla. Eduskunta päättää, kuinka paljon työhön käytetään rahaa sekä mihin maihin ja teemoihin sitä kohdennetaan.

ELINOLOJEN PARANTAMISEN EDELLYTYKSET

Kehitysyhteistyöllä parannetaan ihmisten elinoloja ja vahvistetaan yhteiskuntia. Suomen tuella tehdään työtä sen puolesta, että ihmiset saavat puhdasta vettä ja energiaa, yhä useampi oppii lukemaan ja kirjoittamaan, naisten ja tyttöjen asema paranee, terveys, turvallisuus ja työllisyys kohenevat ja korruptio vähenee. Tavoitteena on, että maat voivat jatkossa itse vastata kansalaisensa hyvinvoinnista ja yhteiskunnan vauhdista. Pitkäjänteisen kehitysyhteistyön lisäksi Suomi antaa humanitaarista apua, jolla pelastetaan ihmishenkiä ja lievitetään hätää esimerkiksi luonnonkatastrofien tai sotien yhteydessä. Tämä apu voi olla esimerkiksi ruokaa, vettä, hätämajoitusta, terveydenhoitoa tai koulunkäynnin järjestämistä.

YHDESSÄ EDISTÄMME PAREMPAA MAAILMAA

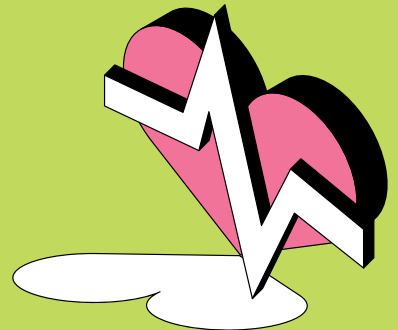
Ilmastonmuutos, talouskriisit, konfliktit ja koronapandemia ovat osoittaneet, miten kytköksissä maailman maat ovat toisiinsa. Vaikka erilaiset kriisit ovat hidastaneet myönteistä kehitystä, on yhteistyöllä saavutettu konkreettisia tuloksia sekä globaalilla että paikallisella tasolla. Suomen kaltaisten maiden tuki on auttanut vähentämään köyhyyttä ja nälkää, parantamaan koulutuksen ja terveydenhuollon saatavuutta, suojelemaan ympäristöä ja ilmastoa sekä edistämään rauhaa ja demokratiaa. Koska ongelmat ovat globaaleja, voimme parhaiten vastata niihin sekä estää tulevia kriisejä tekemällä yhteistyötä ja jatkamalla investointeja globaaliin kestävään kehitykseen.

Lähde: ulkoministeriö, um.fi

3.

TULE-
VAISUUS
EDEL-
LYTTÄÄ
TOIMIA

PELI VOITETAAN USEIN TOISELLA PUOLIAJALLA

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEIDEN avulla YK ja sen jäsenvaltiot ovat määrittäneet, millainen maailman halutaan olevan vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteita asetetaan, jotta voimme käyttää oikeita resursseja oikeassa paikassa ja oikeaan aikaan. Kuten tässä kirjassa on todettu, viime vuosien kriisit, kuten pitkittyneet sodat ja konfliktit, ilmastonmuutos ja koronapandemia, ovat tehneet edistymisestä vaikeampaa kuin pitkään aikaan. Kun saavutimme kesällä 2023 kestävän kehityksen tavoitteiden toteutusaikataulun puolivälin, kävi selväksi, että vain noin 12 prosenttia 169 alatavoitteesta oli aikataulussa. Lähes puolessa niistä oli jääty jälkeen, ja 37 prosenttia tavoitteista oli pysähtynyt kokonaan tai taantunut vuodesta 2015. Nämä eivät ole vain numeroita paperilla. Kyse on ihmisistä. Jos emme kiristä tahtia, vuonna 2030 äärimmäisessä köyhyydessä elää edelleen 575 miljoonaa ihmistä, 84 miljoonaa lasta ei voi käydä koulua eikä oppia lukemaan ja kirjoittamaan ja 660 miljoonalla ihmisellä ei ole mahdollisuutta käyttää sähköä⁴⁹.

Samaan aikaan mahdollisuus rajoittaa maapallon keskilämpötilan nousu 1,5 asteeseen ja estää ilmastokriisin pahimmat seuraukset on häviämässä. Samalla kun talouden kehitys on saanut aikaan suuren osan viime vuosikymmenten yhteiskunnallisesta edistyksestä, se on myös aiheuttanut suuren osan planeettaamme

kohdistuvasta kuormituksesta. Fossiiliin polttoaineisiin perustuva talouskehitys on jo vaikuttanut joihinkin ihmisten perusedellytyksiin. Ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö juuri vauraammat maat ole tähän mennessä vaikuttaneet eniten maapallon ilmastoon ja sen lämpenemiseen. Seurauksista taas kärsivät nyt ensisijaisesti matalan ja keskitulotason maissa asuvat ihmiset ja ne, jotka ovat jo nyt kaikkein haavoittuvimmassa asemassa.

TOIVOA VAIKEAAN AIKAAN

Nämä ovat parhaimmillaankin vaikeita aikoja monille ihmisille kaikkialla maailmassa. YK:n jäsenvaltioiden Agenda2030 -ohjelman hyväksymisen yhteydessä antama lupaus on vaakalaudalla. Haasteita on paljon, mutta niin on myös ratkaisuja. Mitä on tehtävä, jotta voimme kääntää kehityksen suunnan? Mitä kehitysyhteistyön parissa työskentelevällä henkilöllä on sanottavaa kestävän kehityksen tavoitteiden tilanteesta?

Ulrika Modéer on YK:n kehitysohjelma UNDP:n apulaispääsihteeri. Hänet nimitti YK:n nykyinen pääsihteeri António Guterres, ja hän vastaa YK:n kehitysohjelman kumppanuuksista ja viestinnästä.

Ulrika tunnistaa maailman kohtaamat vaikeudet. Sen, että nälän ja äärimmäisen köyhien ihmisten määrä maailmassa on kasvanut pitkittyneiden kriisien ja konfliktien lisääntymisen sekä pandemian ja Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkä-

Ulrika Modéer, YK:n kehitysohjelma UNDP:n apulaispääsihteeri.

yssodan aiheuttaman energia- ja elintarvikekriisin myötä. Ja sen, että maailman geopoliittinen tilanne on saanut meidät keskittymään vähemmän todella suuriin ja maailmanlaajuisiin haasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen. Mutta hän näkee myös toivoa.

”Maailmassa on niin paljon nerokkuutta ja innovaatioita. Joka päivä, jokaisessa maassa, ihmiset ja organisaatiot

pyrkivät löytämään ratkaisuja kohtaamiimme ongelmiin. Samalla tiedostetaan yhä paremmin, miten tärkeää on tehdä yhteistyötä, jotta voimme ratkaista kohtaamamme suuret maailmanlaajuiset haasteet”, Ulrika sanoo.

Vihreä siirtymä on esimerkki siitä, miten yhdellä osa-alueella tapahtuvilla muutoksilla voi olla myönteisiä vaikutuksia muihin osa-alueisiin sekä paikallisesti

Joka päivä, jokaisessa maassa, ihmiset ja organisaatiot pyrkivät löytämään ratkaisuja kohtaamiimme ongelmiin.

että maailmanlaajuisesti. Maapallon luonnonvarojen hallinta ja suojeleminen on köyhyyden vähentämisen ja kestävä kehityksen edellytys. Ilmaston ja ympäristön kannalta kestävä kehitys on yhteydessä yhteiskuntien demokraattiseen ja taloudelliseen kehitykseen.

”Vihreä siirtymä muuttaa tapaamme käyttää maapallon resursseja, vaikuttaa niihin ja kehittää veden-, metsän- ja maankäyttötapaamme. Tämä ei johda ainoastaan ilmastovaikutusten vähenemiseen vaan myös kestävämpään yhteiskuntaan, jossa syntyy uusia työpaikkoja ja joka kestää paremmin sekä pandemioita että luonnonkatastrofeja”, Ulrika sanoo.

Nykyään hieman yli puolet maailman väestöstä asuu kaupungeissa. Seuraavien 50 vuoden aikana tämän osuuden arvioidaan kasvavan 70 prosenttiin. Tämä tarkoittaa, että suurin osa odotettavissa olevasta väestönkasvusta tapahtuu kau-

pungeissa. Tämä ei sinänsä ole kielteistä kehitystä; kaupungeissa asuvilla ihmisillä on yleensä alhaisempi lapsikuolleisuus, korkeampi keskimääräinen elinikä ja paremmat mahdollisuudet saada terveydenhuoltoa, koulutusta ja työtä. Tämä kuitenkin edellyttää, että toimivia ja ympäristöystävällisiä kaupunkeja voidaan suunnitella ja kehittää samaan tahtiin.

”Kaupunkien kestävyys siirtymällä on välitön myönteinen vaikutus. Kun toimimme ja teemme myönteisiä muutoksia paikallisesti, se heijastuu usein alueelliselle, kansalliselle ja maailmanlaajuiselle tasolle. Minusta meidän ei pitäisi aliarvioida tai vähätellä pieniä muutoksia, joita teemme arjessamme, kuten kierrättämistä, työmatkapyöräilyä, lentomatkailemisen vähentämistä tai kodin energiaratkaisujen uudistamista. Nämä ovat todella tärkeitä muutoksia, joita meidän on korostettava, jotta voimme innostaa muita.”

KUKA ON TOIVOA TUOVA ESIKUVASI?

KULUTUS- JA MEDIATOTTUMUKSIA tutkivan antropologin Katarina Graffmanin mukaan tietomäärä, jolle nykyään altistumme, voi joskus tuntua ylivoimaiselta ja vaikeasti hallittavalta. Miten meidän pitäisi lajitella kaikki maailman kehitystä koskeva tieto? Keneen voimme luottaa tässä tietoviidakossa? Mikä on totta ja mikä ei? Graffman neuvoo pohtimaan ja etsimään sopivia tietä viitoittavia ”esikuvia”. Näillä hän tarkoittaa henkilöitä tai organisaatioita, jotka innostavat meitä ja joiden tiedämme olevan luotettavia ja asiantuntevia tietyllä osa-alueella. Tällainen voi olla vaikka

sosiaalisen median toimija tai joku arjessa mukana oleva henkilö, kuten opettaja, nuorisotyöntekijä, vanhempi tai ystävä. Graffman on tutkimuksessaan havainnut, että esikuvista on tulossa yhä tärkeämpiä, sillä ne toimivat oppaina, jotka johdattavat meitä tietoviidakon läpi.

Ketkä ihmiset tai mitkä organisaatiot ovat sinun esikuviasi? Mitä voit tehdä inspiroidaksesi muita ja ollaksesi ehkä jonkun muun esikuva kestävämpään maailmaan siirtymisessä?

Lähde: Katarina Graffman, Emma Lindblad, Jacob Östberg: “In search of the time ahead: bubbles, shame and other phenomena”.

#STORIES

TOIVO EI OLE NAIIVIA

Ulrika Modéer löytää toivoa odottamattomista liitoista, joita syntyy maailman parantamisen yhteydessä. On esimerkiksi helppo ajatella, että YK:n yleiskokouksessa ei saada aikaan mitään muutosta maailman kireän geopoliittisen tilanteen ja turvallisuusneuvoston veto-oikeusmenettelyn vuoksi. Kasvavasta polarisaatiosta huolimatta maailma kuitenkin kokoontui myös viime vuonna yhteen keskustelemaan kestävästä kehityksen sopimuksista, kuten biologista monimuotoisuutta ja aavaa merta koskevista historiallisista sopimuksista. Aavaa merta ovat meret, jotka ovat kansallisen lainkäyttövallan eli yksittäisten maiden omistuksen ulkopuolella ja kuuluvat meille kaikille. Tämän sopimuksen myötä maailma pääsi sopimukseen sen sääntelystä, miten voimme hyödyntää aavaa merta, joka on biologisesti monimuotoinen, valtava ja suurelta osin tutkimaton luonnonvara.

”Kyseessä on erittäin tärkeä ja ainutlaatuinen sopimus, sillä valtameret ovat yksi tärkeimmistä ilmastoa tasapainottavista tekijöistä. Valtamerillä on vakauttava vaikutus, sillä ne imevät suuren osan teollistumisen jälkeen syntyneistä hiilidioksidipäästöistä. Niiden suojeleminen on meidän kaikkien etu.

Sopimukset ovat myös todiste siitä, että pystymme yhdistämään voimamme ja tekemään yhteistyötä vaikeimmissakin tilanteissa. Kestävästä kehityksen tavoitteet liittyvät toisiinsa, ja meidän tulisi tarkastella niitä kestävästä kehityksen kaikkien kolmen ulottuvuuden – sosiaalisen, taloudellisen ja ympäristöllisen – järjestelmänä.

Viime vuosien kielteisestä kehityksestä huolimatta on tärkeää muistaa, että viime vuosikymmeninä kehitys on kulkenut monessa asiassa oikeaan suun-

taan. Olemme onnistuneet puolittamaan maailman köyhyiden. Monet meistä elävät entistä pidempään ja terveempinä, ja teknologinen kehitys on mahdollistanut uskomattomia edistysaskelita esimerkiksi uusiutuvaan energiassa, liikenteessä ja koulutusmahdollisuuksissa.”

”Kun minulta kysytään, onko tavoitteidemme saavuttaminen yhä mahdollista, vastaukseni on kyllä. Peli voitetaan usein toisella puoliajalla, ja Agenda2030 antaa meille selkeän, tieteeseen perustuvan reitin seurattavaksi. Jos teemme vastuullisia poliittisia päätöksiä agendan mukaisesti sekä yksittäisissä maissa että kansainvälisesti ja samalla ohjaamme investointeja kohti vihreämpää, kiertotalouden mukaista ja kestävästä taloutta ottaen huomioon haavoittuvimmassa asemassa olevat, saavutamme tavoitteemme”, Ulrika toteaa lopuksi.

MITÄ MUUTA VOIMME TEHDÄ?

Kestävästä kehityksen tavoitteet ovat kunnianhimoisia, maailmanlaajuisia ja integroituvia tavoitteita, jotka edellyttävät hallitusten, kansainvälisten järjestöjen ja sidosryhmien yhteistyötä kaikkialla maailmassa. Se kuulostaa suurelta ja monimutkaiselta. Mitä jokainen meistä voi tehdä itse? Paljonkin! Jokaisen on osallistuttava, jos haluamme saavuttaa tavoitteemme vuoteen 2030 mennessä. Jokaisella äänellä ja teolla on merkitystä. Onneksi on monia arkkisiasioita, joilla voimme saada muutosta aikaan.

Tässä on lueteltu kymmenen asiaa, joilla voit edistää kestävästä kehitystä:

- 1. Anna äänesi kuulua!** Vaadi, että paikalliset ja kansalliset viranomaiset osallistuvat ja tukevat hankkeita, jotka eivät vahingoita maapalloa ja sillä eläviä ihmisiä.
- 2. Pidä itsesi ajan tasalla.** Seuraa paikallisia ja maailmanlaajuisia uutisia sekä kestävän kehityksen tavoitteisiin liittyvää työtä osoitteessa kestavakehitys.fi.
- 3. Jaa pelkän tykkäämisen sijaan.** Jos näet esimerkiksi mielenkiintoisen sosiaalisen median julkaisun naisten oikeuksista tai ilmastonmuutoksesta, jaa se ystävillesi. Muista kuitenkin aina pohtia ja suhtautua lähteisiin kriittisesti ennen jakamista.
- 4. Valitse ruokaa, joka on hyväksi ilmastolle ja ympäristölle.** Syö vähemmän lihaa ja enemmän kasviksia. Valitse lähellä tuotettuja tuotteita ja kausituotteita ja yritä vähentää ruokahävikkiä.
- 5. Säästä energiaa ja vähennä ilmastovaikutustasi.** Sammuta valot, laske sisälämpötilaa ja tarkista, miten lämmität kotisi. Voitko vaihtaa uusiutuvaan vaihtoehtoon?
- 6. Harkitse, hylkää, vähennä, käytä uudelleen, korjaa ja kierrätä!** Vähennä maapallon kuormitusta ja edistä kestävämpää kulutusta miettimällä kulutustottumuksiasi, välttämällä tarpeettomia heräteostoksia, laittamalla itse ruokaa, käyttämällä uudelleen omistamiasi tavaroita sekä lajittelemalla ja kierrättämällä jätteet.
- 7. Puhu syrjinnästä ja häirinnästä.** Puolusta ihmisoikeuksia, ole aktiivinen kanssaihminen ja puutu, kun jotakuta kohdellaan epäoikeudenmukaisesti.
- 8. Pyöräile, kävele tai käytä joukkoliikennettä.** Säästä lennot ja automatkat tilanteisiin, joissa todella tarvitset niitä.
- 9. Puolusta tasa-arvoa, monimuotoisuutta ja osallisuutta.** Haasta stereotyyppit mediassa, tue johtajia, jotka edistävät yhtäläisiä mahdollisuuksia ja tuomitse seksistinen ja rasistinen kielikäyttö ja käytös niin arkielämässä kuin verkossa.
- 10. Käytä valtaasi kuluttajana.** Sinulla on valta valita, mitä tavaroita ja palveluita tuet. Hanki tietoa ja valitse tuotteita yrityksiltä ja organisaatioilta, jotka ovat sitoutuneet vähentämään fossiilisten polttoaineiden päästöjään ja edistämään kestävämpää yhteiskuntaa.

Lue lisää osoitteista ymparisto.fi ja ilmasto-opas.fi löytääksesi muita inspiroivia tapoja osallistua. Jaa kokemuksiasi ja seuraa keskustelua sosiaalisessa mediassa ([#kestavakehitys](https://twitter.com/kestavakehitys) ja [#globalgoals](https://twitter.com/globalgoals)).

YHDESSÄ PAREMMAN TULEVAISUUDEN PUOLESTA

KRUUNUNPRINSESSA VICTORIA on jo pitkään osallistunut aktiivisesti kestävä kehityksen edistämiseen, ja tällä hetkellä hän on YK:n kehitysohjelman hyvän tahdon lähettiläs. Kruununprinsessa pyrkii roolissaan lisäämään tietämystä ja sitoutumista kestävä kehityksen tavoitteisiin.

”Meidän on toimittava ja tehtävä voitavamme nyt heti! Emme saa unohtaa, että jokainen edistysaskel näkyy myös konkreettisine tuloksina yksittäisten ihmisten hyväksi. Lapset saavat mahdollisuuden käydä koulua. Vanhemmat pystyvät elättämään perheensä. Saamme turvallista terveydenhuoltoa ja rokotteita. Käytössämme on kestäviä energiaratkaisuja ja hengitettävänä puhdasta ilmaa. Kyse on paremmasta

maapallosta ja maailmasta, jossa ihmisoikeuksia kunnioitetaan ja noudatetaan. Olen ylpeä siitä, että minulla on tilaisuus osallistua UNDP:n ponnisteluihin kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi ja pyrkiä varmistamaan, että ketään ei unohdeta.”

Kruununprinsessan sitoutuminen ympäristö- ja ilmastokysymyksiin johti siihen, että hän toimi yhtenä 17 lähettilästä, jotka silloinen YK:n pääsihteeri Ban Ki-moon (2016–2019) nimitti työskentelemään kestävä kehityksen tavoitteiden parissa. Kruununprinsessa on tällä hetkellä emerita-suurlähettiläs, ja tässä tehtävässä hän keskittyy edelleen erityisesti kestävään kehitykseen sekä meri- ja kalastuskysymyksiin.

#STORIES

Hänen kuninkaallinen korkeutensa kruununprinsessa Victoria opintomatalla mangrovemetsässä Kenian Kwalessa marraskuussa 2022.

LISÄTIETOA MAAILMAN KEHITYKSESTÄ

Maailman kehitystä voidaan seurata monin tavoin. Muun muassa YK:lla ja UNDP:llä on useita verkkosivustoja ja raportteja, joissa on lisätietoja maailman tilasta ja kestävästä kehityksen tavoitteista.

Muuttuuko maailma paremmaksi? verkossa

Kirja on saatavilla myös PDF-tiedostona seuraavalla verkkosivustolla: julkaisut.um.fi.

Kestävästä kehityksen tavoitteet verkossa

Osoitteista undp.org/fi/finland ja ymparisto.fi löydät tietoa kestävästä kehityksen tavoitteista ja siitä, mitä voit tehdä niiden saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä.

UNDP verkossa

UNDP on 170 maassa toimiva Yhdistyneiden kansakuntien kehitysohjelma, jonka tarkoituksena on köyhyyden poistaminen, eriarvoisuuden vähentäminen, vihreän siirtymän nopeuttaminen, rauhanomaisien yhteiskuntien edistäminen ja maiden tukeminen kestävästä kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Lue lisää UNDP:stä osoitteessa undp.org/fi/finland.

UNDP sosiaalisessa mediassa

Instagram: [UNDPFinland](https://www.instagram.com/UNDPFinland)

X: [UNDP](https://twitter.com/UNDP)

LinkedIn: [UNDP Finland](https://www.linkedin.com/company/undp-finland)

Facebook: [UNDP](https://www.facebook.com/UNDP)

Burundista, Ruandasta ja Kongon demokraattisesta tasavallasta tulleiden pakolaisten Twitezi Imbere-ryhmän jäsen Niyorugira Pascasin tarkastaa tomaatteja ryhmän kasvihuoneessa.

Vuosiraportti kestävän kehityksen tavoitteista

Sustainable Development Goals Report on YK:n vuosittainen raportti kestävän kehityksen tavoitteista. Se perustuu yli 200 maan ja alueen tietoihin. Raportit löytyvät osoitteesta unstats.un.org/sdgs.

Vuosittainen inhimillisen kehityksen raportti

Human Development Report on UNDP:n vuosittainen julkaisu inhimillisestä kehityksestä. Se sisältää valtavan määrän tilastoja ja tietoa kehityksestä eri maissa. Raportit ovat saatavilla osoitteessa hdr.undp.org.

LÄHTEET

1. Maailman ilmatieteen järjestö (WMO), July 2023 confirmed as hottest month on record, 2023
2. Yhdistyneet kansakunnat (YK), With Highest Number of Violent Conflicts Since Second World War, United Nations Must Rethink Efforts to Achieve, Sustain Peace, Speakers Tell Security Council, SC/15184, 26.1.2023
3. Gapminder-säätiö, Global Misconception Study, 2019
4. Our world in data, Extreme poverty: How far have we come, and how far do we still have to go?, 2023
5. Gapminder-säätiö, How Did Babies per Woman Change in the World?, 2015
6. Utrikesmagasinet, Utrikespolitiska institutetin verkkolehti, Stor omvälvning när Afrikas folkmängd rusar i höjden, 2023
7. Sachs, J.D., Lafortune, G., Fuller, G., Drumm, E. Implementing the SDG Stimulus – Sustainable Development Report, 2023
8. Elhacham, E., Ben-Uri, L., Grozovski, J. et al. Global human-made mass exceeds all living biomass, Nature Journal, 2020
9. YK:n kehitysohjelma (UNDP), Ukrainan sodan kiihdyttämä maailmanlaajuinen elinkustannuskriisi ajaa kymmeniä miljoonia köyhyteen, varoittaa YK:n kehitysohjelma UNDP, 2022
10. Naturskyddsforeningen, Klimatförändringar slår hårt mot världens fattiga, 2021
11. YK:n kehitysohjelma (UNDP), 25 maata on puolittanut köyhyyden 15 vuoden aikana, mutta 1,1 miljardia ihmistä elää edelleen köyhydessä, 2023
12. Our world in data, From \$1.90 to \$2.15 a day: the updated International Poverty Line, 2022
13. YK:n kehitysohjelma (UNDP), 2023 Global Multidimensional Poverty Index (MPI): Unstacking global poverty: Data for high impact action, 2023
14. YK:n kehitysohjelma (UNDP), 25 maata on puolittanut köyhyyden 15 vuoden aikana, mutta 1,1 miljardia ihmistä elää edelleen köyhydessä, 2023
15. Maailmanpankki, The World Bank in Africa, 2023

16. Yhdistyneet kansakunnat (YK), The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition, 2023
17. Yhdistyneiden kansakuntien Maailman ruokaohjelma (WFP), UN Report: Global hunger numbers rose to as many as 828 million in 2021, 2022
18. FAO, IFAD, UNICEF, WFP ja WHO, The State of Food Security and Nutrition in the World, 2023
19. Eurostat, Food waste and food waste prevention - estimates, 2023
20. Yhdistyneet kansakunnat (YK), The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition, 2023
21. Maailman terveysjärjestö (WHO), Healthy life expectancy in Africa rises by almost ten years, 2022
22. YK:n lastenrahasto (UNICEF), Rokotukset pelastavat henkiä, 2023
23. Maailman terveysjärjestö (WHO), Weekly epidemiological update, 29.12.2020
24. Yhdistyneet kansakunnat (YK), The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition, 2023
25. YK:n kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestö (Unesco), Literacy Rates Continue to Rise from One Generation to the Next, 2017
26. YK:n pakolaisasiain valtuutetun toimisto (UNHCR), 2023 Global Trends Report, 2023
27. Institute for Economics & Peace, Global Peace Index 2023: Measuring Peace in a Complex World, 2023
28. Naturskyddsforeningen, Ändrat klimat driver människor på flykt, 2021
29. YK:n pakolaisasiain valtuutetun toimisto (UNHCR), Brådskande åtgärder behövs nu för att mildra klimatpåverkan på människor på flykt, 2021
- Maailmanpankki, Climate Change Could Force Over 140 Million to Migrate Within Countries by 2050: World Bank Report, 2017
31. YK:n tasa-arvojärjestö UN Women, Facts and figures: Women's leadership and political participation, 2023
32. Yhdistyneet kansakunnat (YK), The Sustainable Development Goals Report 2021, 2021
33. Yhdistyneet kansakunnat (YK), The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition, 2023
34. Euroopan tasa-arvoinstituutti (EIGE), Sukupuolten tasa-arvon taloudelliset hyödyt EU:ssa, 2017

35. Yhdistyneet kansakunnat (YK), The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition, 2023
36. Yhdistyneet kansakunnat (YK), Goal 7 Affordable and Clean Energy: Ensure access to affordable, reliable, sustainable and modern energy, 2023
37. YK:n kehitysohjelma (UNDP), Access to Electricity, 2023
38. Stockholm Resilience Centre New Google.org grant funds Centre research on AI-powered climate risk tool, 2023
39. Massachusetts Institute of Technology(MIT), MIT Sloan Management Review, AI and the COVID-19 Vaccine: Moderna's Dave Johnson, 2021
40. Kansainvälinen televiestintäliitto (ITU), AI for good, 2023.
41. Oxfam Sweden, The Conflict in Yemen, 2023
42. Yhdistyneet kansakunnat (YK), The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition, 2023
43. YK:n hallitustenvälinen ilmastonmuutospaneeli (IPCC), AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023, 2023
44. YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö (FAO), Forests for human health and well-being, 2020
45. Tollefson, J., Why deforestation and extinctions make pandemics more likely, Nature Journal, 2020
46. Maailmanpankki, Indigenous Peoples, 2023
47. Yhdistyneet kansakunnat (YK), UN IPBES Report: Nature's Dangerous Decline 'Unprecedented'; Species Extinction Rates 'Accelerating', 2019
48. Stockholm Resilience Centre, Human rights gain recognition in new biodiversity framework, 2022
49. Yhdistyneet kansakunnat (YK), The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition, 2023

MUUTTUUKO MAAILMA PAREMMAKSI? Tähän kysymykseen on monia vastauksia. Monet meistä elävät pidempään, terveempinä ja rikkaampaa elämää. Elämäntapamme aiheuttaa kuitenkin maapallolle suurta kuormitusta, ja sodat, konfliktit ja pandemiat ravistelevat maailmaamme. Tässä kirjassa kuvaamme ajankohtaisten tilastojen avulla, miten maailma on kehittynyt viime vuosikymmeninä ja miten Agenda2030 ja kestävän kehityksen tavoitteet näyttävät suuntaa kohti ihmisten ja maapallon kestävämpää tulevaisuutta.

Yhdistyneiden kansakuntien kehitysohjelma
UNDP toimii noin 170 maassa ja alueella ja auttaa poistamaan köyhyyttä, vähentämään eriarvoisuutta ja syrjäytymistä sekä vahvistamaan kykyä selviytyä vastoinkäymisistä, jotta maat voivat pitää edistystä yllä. YK:n kehitysohjelmana UNDP on keskeisessä roolissa auttaessaan maita saavuttamaan kestävän kehityksen tavoitteet.

Lisätietoa on saatavilla osoitteessa undp.org/fi/finland.